

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2015

Delia Fuchsová Musteliová

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra řeckých a latinských studií

Bakalářská práce

Delia Fuchsová Mustelierová

Psí matka Pavlose Matesise a Pavla Kohouta

The Daughter by Pavlos Matesis and by Pavel Kohout

Praha 2015

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Šípová, Ph.D

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

.....

Podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Pavlíně Šípové, Ph.D, za její trpělivost a ochotu, se kterou k vedení mé práce přistupovala, dále paní Soně Dorňákové Stamu, za veškeré odpovědi na mé dotazy, Pavlu Kohoutovi, za jeho vřelý přístup a rozhovor a v neposlední řadě své rodině za vytvoření adekvátních podmínek pro studium.

Abstrakt:

Bakalářská práce je zaměřena na řeckou literaturu. Zabývá se jejím nejvýznamnějším autorem dvacátého století Pavlosem Matesisem a představuje jeho dílo. Ústředním tématem je román Psí matka. Práce zasazuje tento román do kontextu celého autorova díla a mapuje jeho další zpracování. Jedním z jiných forem tohoto románu je adaptace monodramatu, kterou napsal Pavel Kohout. A dalším je dramaturgizace samotným autorem Pavlosem Matesisem.

Abstract:

Bachelor thesis is focused on modern Greek literature and its most important author of twentieth century Pavlos Matesis and presents his work. The central theme of the thesis is novel The Daughter. This paperwork puts this novel in to the context of the whole author's works and watches next transformations of the piece. One of the other forms of this novel is an adaptation written by Pavel Kohout. And the other is a dramatization by the author Pavlos Matesis himself.

Klíčová slova:

Pavlos Matesis, řecká literatura, román Psí matka, Pavel Kohout, adaptace románu Psí matka

Keywords:

Pavlos Matesis, modern greek literature, novel The daughter, Pavel Kohout, dramatization of novel The Daughter

Obsah

ÚVOD	6
1. ŽIVOT A DÍLO PAVLOSE MATESISE	7
1.1 Autorův život.....	7
1.2 Autorovo dílo	8
1.3 První fáze Matesisovy tvorby.....	9
1.4 Střední fáze Matesisovy tvorby.....	14
1.5 Vrcholná fáze Matesisovy tvorby	21
2. MATEISOVO DÍLO V ČESKÉM PŘEKLADU	39
2.1 Stručný obsah románu Starý dnů	39
2.2 Společné rysy románů Psí matka a Starý dnů	41
3. ROMÁN PSÍ MATKA PAVLOSE MATESISE	43
3.1 Obsah díla.....	43
3.2 Originál vs. český překlad.....	50
4. DIVADELNÍ ADAPTACE	52
4.1 Kohoutova adaptace	55
4.2 Matesisova adaptace.....	57
ZÁVĚR	58
RESUMÉ (Περίληψη)	59
BIBLIOGRAFIE	61
PRIMÁRNÍ PRAMENY	61
SEKUNDÁRNÍ PRAMENY	61
PŘÍRUČKY	62
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	63
RECENZE a ZPRÁVY	63

ÚVOD

Tato bakalářská práce si klade za cíl seznámit své čtenáře nejen se životem, ale zejména s obsáhlým a pestrým dílem významného novořeckého poválečného dramatika, spisovatele a překladatele Pavlose Matesise. Aby čtenář mohl proniknout do tajů úspěchu tvorby tohoto autora, je nutné představit autorovo dílo jako celek a stanovit tak rámec estetických technik a také motivů, kterými se autor ve svých dílech zabývá. Je důležité také zmapovat směry, kterými se autor inspiruje a jakým způsobem je komponuje do svých děl. Ačkoliv autor sám sebe považuje spíše za divadelního režiséra, jeho největší a celosvětový úspěch přichází s napsáním prvního románu. Pro české čtenáře zajisté zůstane v pozadí tvorba básnická a překladatelská, ale i ta tvoří nedílnou součást autorovy tvorby.

V jedné z kapitol se práce krátce zabývá autorovými romány, které vyšly v českém překladu. Ačkoliv jsou oba romány, co do obsahu a ústředního tématu, rozdílné, spojuje je několik základních prvků, které se prolínají v celém autorově díle. Právě v próze, která je inspirována i autorovou dramatickou tvorbou, se tyto základní prvky plně rozvíjejí a dávají čtenářům nezapomenutelný estetický zážitek prostřednictvím jejich vlastní imaginace.

Nejdůležitější částí této práce bude zpracování obsahu románu *Psí matka*, zmapování témat, která se v tomto díle objevují a která autor v tomto díle vynechal. Důležitou částí je samozřejmě také seznámení s formou a způsobem porušování formy díla, který ovlivňuje čtenářův estetický zážitek. Dále také stručné porovnání originálu s překladem, který by měl upozornit na drobné odchylky a návrh, jakým způsobem by se daly nahradit, aby forma i obsah lépe odpovídaly originálu.

V této práci se čtenář okrajově seznámí s některými díly významného českého dramatika, básníka a spisovatele Pavla Kohouta. Má to své opodstatnění, a tím je právě román „*Psí matka*“, který byl přeložen do čtrnácti světových jazyků včetně českého a spojil tak tyto dva významné umělce.

Úkolem jedné z kapitol bude nalézt, co oba umělce v jejich tvorbě inspirovalo a jaká témata mají společná. Také, co vedlo ke vzniku divadelní adaptace románu, a co zapříčinilo nevídaný úspěch této adaptace, hrané na prknech pražského divadla Na Prádle po dobu dvou let. Pavel Kohout byl prvním a jediným zahraničním dramatikem, který oslovil Pavlose Matesise s nápadem adaptovat jeho román jako divadelní hru v podobě monodramatu. Důležitou částí této kapitoly bude srovnání románu s adaptací a pokus o sestavení uceleného obrazu jak se od sebe oba texty liší, které prvky a která témata nejsou součástí této adaptace,

jaký to může mít výsledný efekt a zda tím celkový dojem z díla neztrácí na své síle a jedinečnosti.

Na závěr se také čtenář alespoň přibližně seznámí s divadelní adaptací románu, které se Pavlos Matesis zhostil sám, ale drama na prknech Národního divadla v Athénách již sám osobně nереžíroval. Tato dramaturgie byla na programu Národního divadla v Athénách v období jara roku 2011.

1. ŽIVOT A DÍLO PAVLOSE MATESISE

V této kapitole se pokusím s pomocí veškerých dostupných materiálů přiblížit autorův život a také autorovo dílo dramatické, prozaické i básnické. Témata, o kterých autor od počátku své tvorby píše, je třeba jim věnovat pozornost, jelikož se velmi silně odráží v ústředním díle této práce, v románu *Psí matka*.

1.1 Autorův život

Na zadní straně obálky českého překladu románu *Psí matka* se můžeme dočíst, že se Pavlos Matesis narodil roku 1931, ale jiné zdroje uvádí 12. leden roku 1933¹ či 7. prosinec 1935². Místo narození je ve všech pramenech shodné, uvádí se vesnice Dívri „Δίβρη“ (oficiální název Labia „Λάμπεια“) v okrese Πία na Peloponésu³. Jeho otec byl profesorem filologie, a jelikož se z pracovních důvodů musel často stěhovat, žil Pavlos Matesis do svých 19 let v mnoha okresních městech. Studoval divadelní vědu - obor herectví, hudbu - obor hra na violu a cizí jazyky - angličtinu, francouzštinu a španělštinu. Chtěl studovat archeologii, ale z finančních důvodů se tomuto studiu nemohl věnovat. Psaní se začal věnovat až v dospělém

¹ MATESIS, Pavlos. *Psí matka*. Vyd. 1. Překlad Soňa Dorňáková-Stamu. Brno: Host, 2006, zadní strana obálky. ISBN 80-729-4152-6.

Παύλος Μάτεσις. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 08:11, 3 Νοεμβρίου 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%82_%CE%9C%CE%AC%CF%84%CE%B5%CF%83%CE%B9%CF%82

EKEBI: Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. HELLENIC MINISTRY OF CULTURE. www.ekebi.gr: Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου [online]. Hellenic Ministry of Culture, 2008 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=264>

² «Έφυγε» ο Παύλος Μάτεσις. In: *ΑΕΠΙ: Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας* [online]. 2007 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z:

http://www.aepi.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=773&Itemid=137

³ *My Divri* [online]. 2005 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.mydivri.gr/>

věku⁴. Od svých dvaceti do svých třiceti let pracoval jako bankovní úředník, a tak byl nucen se na celou dekádu vzdát životní dráhy spisovatele. V letech 1963 – 1964 vyučoval herectví na škole filmové a televizní tvorby Lykurga Stavráka, tzv. „Σχολή Σταυράκου“ v Athénách, která byla založena v padesátých letech⁵. Po celý rok 1969 žil v Londýně. V letech 1971 – 1973 byl také pomocným dramaturgem národního divadla. V letech 1974 – 1976 napsal a režíroval 2 televizní seriály (YENED) a psal články pro Floor Show⁶. V dubnu roku 2008 navštívil Českou republiku, aby v Praze v divadle na Prádle shlédli premiéru dramatisace Psi matky Pavla Kohouta⁷. Nikdy se neoženil a neměl žádné děti. Velmi si hlídal své soukromí⁸. V prosinci 2010 prodělal těžkou mozkovou příhodu při sledování divadelního představení, a po té byl převezen do athénské všeobecné nemocnice „Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ“, kde byl hospitalizován. Tato mozková příhoda jej připravila o schopnost mluvit a poslední dva roky byl hospitalizován v soukromé nemocnici v Athénách. Dva měsíce před koncem jeho života byl převezen na jednotku intenzivní péče kde v neděli ráno 20. ledna 2013 ve věku 80 let zemřel. Pohřben byl 22. ledna 2013 na hřbitově Papagu „Παπάγου“ v Athénách⁹.

1.2 Autorovo dílo

Jeho prvním dílem bylo drama, jednoaktovka „Ο σταθμός“ (Nádraží), kterou napsal pro soutěž jednoaktovek divadelní organizace Dvanáctá opona „Δωδέκατη Αυλαία“ roku 1964 a která byla v této soutěži také oceněna¹⁰. Svou prvotinu tedy napsal ve svých 31 letech. Následovala hra „Η τελετή“ (Obřad), která získala Státní divadelní cenu v roce 1966 a v roce

⁴ Για τον Παύλο Μάτεσι: -Μικρό αφιέρωμα. In: <http://tometopo.gr/> [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://tometopo.gr/home/culture/1172-2013-01-21-10-56-01.html>

⁵ STAVRAKOS. *Σχολή Κινηματογράφου και Τηλεόρασης Λυκούργου Σταυράκου: Ιστορικό* [online]. Αθήνα, 2013 [cit. 2014-07-25]. Dostupné z: <http://www.stavrakos.edu.gr/isxoli/istoriko>

⁶ .:BiblioNet : Μάτεσις, Παύλος, 1933-2013: <http://www.biblionet.gr/>. ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ (ΕΚΕΒΙ). .: *BiblioNet* [online]. ©2000-2012 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: http://www.biblionet.gr/author/12455/%CE%A0%CE%B1%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%82_%CE%9C%CE%AC%CF%84%CE%B5%CF%83%CE%B9%CF%82

⁷ PANTAZOPOULOU, Lucie. *Pavlos Matesis: V próze jsem černý pasażér*. MF DNES: iDNES.cz [online]. 2008 [cit. 2014-07-25]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/pavlos-matesis-v-proze-jsem-cerny-pasazer-fig-divadlo.aspx?c=A080418_195644_divadlo_jaz

⁸ ΤΣΙΛΙΓΙΑΝΝΗ, ΣΟΦΙΑ, ΑΛΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΟΧΩΡΗ a ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΚΑΒΙΑΣ. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ: ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΤΕΣΙΣ. In: *ΕΡΤ ΑΕ: Αρχαία* [online]. 2002, 19. 5. 2010 [cit. 2014-07-27]. Dostupné z: <http://www.hpnt-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=75686>

⁹ ΜΠΑΣΚΟΖΟΣ, Γιάννης Ν. Το ελληνικό θέατρο και η λογοτεχνία θρηνούν το χαμό του Παύλου Μάτεσι. *ΤΟ ΒΗΜΑ: Ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας* [online]. 2013, 20/01/2013 [cit. 2014-07-25]. Dostupné z: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=493999>

¹⁰ Μάτεσις Παύλος: Αρχείο Ελλήνων Λογοτεχνών. In: *Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου: ΕΚΕΒΙ* [online]. Hellenic Ministry of Culture, 2008 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=264>

1969 se hrála na hlavní scéně Národního divadla v Athénách¹¹. Další významné ocenění, Cenu Karolose Kuna města Athén, dostal Pavlos Matesis za drama „Περιποιητής φυτών“ (Ošetřovatel rostlin), které bylo vyhlášeno nejlepším dílem roku 1989¹². V rané fázi své divadelní tvorby silně demytologizoval řecké maloměšťáctví. Přelom v jeho dramatické tvorbě nastal divadelní hrou „Το φάντασμα του κυρίου Ραμόν Νοβάρο“ (Přízrak pana Ramona Novara), která se hrála na Nové scéně Národního divadla v Athénách v letech 1973 a 2003¹³ a v roce 1979 také v Národním divadle severního Řecka v Soluni¹⁴. Ve svém dramatickém díle se směle pouští na pole absurdního dramatu a často se nechává inspirovat Samuelem Beckettem¹⁵.

Mezi nejvýznamnější tvorbu Pavlose Matesise v domácím řeckém měřítku patří jistě dílo dramatické. Mnoho ze svých dramát nejen napsal, ale také režíroval. Dle vlastních slov Pavlos Matesis sám sebe profesně vnímá hlavně jako dramatika, spíše než režiséra nebo spisovatele románů¹⁶. Napsal celkem 15 divadelních her a jeho tvorbu rozděluje Walter Puchner¹⁷ ve svém souhrnném díle „Magický svět tajemna v dramatických dílech Pavlose Matesise“ na tři fáze.

1.3 První fáze Matesisovy tvorby

Do první fáze řadí Walter Puchner díla:

Ο σταθμός (Nádraží) 1964¹⁸, je situační jednoaktovka, ve které nejde o postavy, ale popis situace. Postavy nemají jména, jejich dialogy jsou označeny velkými písmeny abecedy A (úspěšný měšťan) a B (intelektuál, neúspěšný měšťan). Děj se odehrává v čekárně

¹¹ Η τελετή. In: *Εθνικό Θέατρο: Αρχείο του Εθνικού Θεάτρου - Έργα* [online]. 2008 - 2011 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.nt-archive.gr/workDetails.aspx?workID=26>

¹² :BiblioNet : Μάτεσις, Παύλος, 1933-2013: <http://www.biblionet.gr/>. ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ (ΕΚΕΒΙ). *..:BiblioNet* [online]. ©2000-2012 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z:

http://www.biblionet.gr/author/12455/%CE%A0%CE%B1%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%82_%CE%9C%CE%AC%CF%84%CE%B5%CF%83%CE%B9%CF%82

¹³ Έργα: Το φάντασμα του κυρίου Ραμόν Νοβάρο. *Εθνικό Θέατρο: Ψηφιοποιημένο αρχείο* [online]. Αθήνα, 2008, 2008 - 2011 [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://www.nt-archive.gr/workDetails.aspx?workID=207>

¹⁴ Το φάντασμα του κυρίου Ραμόν Νοβάρο - Μάτεσις Παύλος: 1978-1979 Κ.Θ.Β.Ε./ Κλιμάκιο Θράκης. *Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος: ΑΡΧΕΙΟ* [online]. Θεσσαλονίκη, 2010, 2014 [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://www.ntng.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=2&production=3617>

¹⁵ Μάτεσις Παύλος: Αρχείο Ελλήνων Λογοτεχνών. In: *Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου: ΕΚΕΒΙ* [online]. Hellenic Ministry of Culture, 2008 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z:

<http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=264>

¹⁶ ΤΣΙΛΙΓΙΑΝΝΗ, ΣΟΦΙΑ, ΑΛΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΟΧΩΡΗ a ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΚΑΒΙΑΣ. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ: ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΤΕΣΙΣ. In: *ΕΡΤ ΑΕ: Αρχεία* [online]. 2002, 19. 5. 2010 [cit. 2014-07-27]. Dostupné z: <http://www.hprt-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=75686>

¹⁷ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 24. ISBN 96-040-6594-7.

¹⁸ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 33 – 39. ISBN 96-040-6594-7.

venkovského nádraží, která zároveň slouží jako prodejna lístků a kavárna. B na toto místo každý večer chodí a když odjede vlak, vrací se domů. Daného dne rozehrává s postavou A hru, kterou si zaplňuje čas. Ačkoliv má zavazadla, nikam necestuje a podává milné informace postavě A o odjezdu jeho vlaku a když vlak odjede, získá tak čas na rozhovor a na svou hru. Ústředním tématem je smrt. Na počátku ale nikdo neví, kdo je vrah a kdo oběť a zda to není vše jen vnitřní dialog B odehrávající se jen v jeho hlavě. Na konci hry zůstávají pouze otázky. Kdo koho obětjuje? Co bude tou poslední cestou, na kterou se vydají? Co bude následovat po ní. Je tou cestou samotná smrt? Celá situace má ale jen jediný možný konec, vraždu nebo sebevraždu, jediný možný svobodný čin, kterým můžeme dát někomu, nebo sobě to, co je nevyhnutelné.

Zde je inspirací klasické téma z děl Zločin a Trest nebo Bratři Karamazovi Dostojevského a také Mýtus o Sisyfovi A. Camuse. Toto dílo je ovlivněno symbolismem a autor, inspirován Beckettem, nedává čtenáři/divákovi žádná vysvětlení. Z pohledu formy je tato jednoaktovka spíše povídkou, která rozebírá lidskou existenciální agónii.

Η τελετή (Obřad) 1966¹⁹, lze charakterizovat jako „tradiční frašku“, černou komedii. Je to satirické ztvárnění příprav pohřebního obřadu. Hlavní postavou je Maitr, kterého obklopuje skupina složená z hysterických žen, které jsou více zaujaty samotným obřadem, než prožíváním skutečného smutku nad zesnulou stařenou. Do této hry autor promítá politické klima doby, ve které komunisti nebo ateisté jsou nadávkami a všichni se vzájemně ujišťují, že jsou royalisté.

V této hře se poprvé objevuje Matesisův groteskní humor, podtržený slovními hříčkami a opravami chybného užívání času a gramatických chyb svých postav. Na scéně se mimo jiné objevují tlustí andělé. Hlavním tématem této hry je smrt, falešný smutek a maloměšťácké pokrytectví. Postavy andělů se v jeho hrách objevují velmi často.

Η καθάρωση (Degradace) 1969²⁰, tato hra o třech dějstvích nebyla nikdy uvedena v divadle. Stejně jako v první hře Nádraží, 1964, nemají hlavní postavy staršího páru jména. Velkými písmeny abecedy Α, Β, Γ, Δ (Α, Β, C, D) jsou označovány postavy lidí pozvaných na návštěvu. Postavami jsou starší lidé, okolo padesáti pěti až šedesáti let věku. Ústřední pár se bojí zůstat o samotě, neboť si manželé již nemají co říct. Po příchodu návštěvy běží čas velmi pomalu a postavy se snaží řadou různých činností tento čas zaplnit. Hledají témata

¹⁹ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 29 – 33. ISBN 96-040-6594-7.

²⁰ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 39 – 46. ISBN 96-040-6594-7.

k hovoru v knize, a když již žádné nemohou najít, začne padat jedna oběť za druhou. Nejdříve se pozabíjí mezi sebou dvě z pozvaných žen. Paní domu je svým manželem obětována pod koly vlaku, protože skončilo její ženské poslání, jelikož prošla klimakteriem a již nemůže родit děti. Její muž se nakonec zasnoubí sám se sebou a stane se z něho „androgyn“.

Tématem je tu opět smrt, oběť ve smyslu obětování někoho, nebo sama sebe, s čímž se v Matesisově dramatické i prozaické tvorbě setkáváme prakticky v každém díle. Poprvé se tu objevuje téma magie „woodoo“ panenek. Veškeré následky činů na nich páchaných pocítí člověk, vůči kterému jsou tyto činy zaměřeny. Dále jsou v této hře velmi výrazné erotické motivy, sadismus, masochismus, „androgynismus“ a všeobecně násilí, které jsou schopni lidé páchat na sobě i druhých. Z dalších témat se tu objevují vztahy mezi lidmi a politická příslušnost. V obsahu můžeme nalézt inspiraci v díle Král Ubu Alfreda Jarryho a u formy inspiraci v díle Endgame Samuela Becketta.

Βιοχημεία (Biochemie) 1971²¹, je dramatem, které se kromě témat obětí a společenských rolí postav, zabývá také ekologickými otázkami. Řada katastrof učiní planetu neobyvatelnou a drama popisuje, jakým způsobem tomu sami lidé napomáhali. Děj se odehrává v bytě, který je ve třetím patře nájemního domu. Postavami jsou zde členové více generační rodiny, starý osmdesátiletý a tvrdohlavý otec, čtyřiceti pětiletý syn, který je líný snílek, jeho třiceti pětiletá a pragmatická žena a jejich šestiletý syn, který ale na scéně není vidět. Na scéně se objevují televizní hlasatelé, kteří vylézají z obrazu a jsou vražděni. Ze všeho nejdříve chce starý otec zabít svého líného syna, který nepracuje a prakticky nevychází z domu. Než k obětování syna dojde, odehrává se spousta, chvílemi i komických situací, které vedou k nevyhnutelnému konci. Na zemi je nedostatek kyslíku a vzhledem k jeho prudkému poklesu je nařízeno odvést lidi nad šedesát pět let na příslušné ministerstvo k vykonání smrti udušením. Postupně dojde k několika vraždám. Z této více generační rodiny je nejdříve zabito dítě, které toho dne slaví šesté narozeniny. Děti jsou totiž živeny pouze sérem pravdy a kyslíkem. Země, kterou lidé svým nezodpovědným chováním zdevastovali, se mezitím mění v okřídlenou stvůru, která opouští sluneční soustavu. Ve finální scéně je syn připraven na řeznickém špalku a podvoluje se vůli svého starého otce ve stejné chvíli, kdy nestvůra Země mívá Slunce. V této chvíli končí drama obrovským zábleskem.

²¹ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 46 – 59. ISBN 96-040-6594-7.

V tomto dramatu se setkáváme alespoň s minimálním popisem psychologických rysů postav. Dějem i formou dílo odpovídá absurdnímu dramatu s komediálními prvky, které parodují literární žánr science fiction.

Η ποδοσφαιρική βραδιά της Μεγαλειότητας (Fotbalový večer jejího veličenstva) 1973²², je úsměvné dílo, ve kterém autor satirizuje obyvatele vesnice Pothos „Πόθος“. Líčí povýšení starosty a jeho ženy Barbary na „jejich veličenstva“ a následné degradace během nadcházejícího fotbalového utkání. Obecní radní povýší na ministry a jejich ženy hrají loutky, a u těchto postav se opět setkáváme s označením velkými písmeny abecedy Β, Γ, Δ místo jmen. Další ústřední postavou je nápopěda. Nápopěda odstartuje zápas kulometem a jeho veličenstvo z toho dostane infarkt. Následují snahy syna, ministrů a dalších postav uchvátit trůn. Barbara rezignuje a stává se médiem – herečkou kočovného divadla a dává si jméno madam Rarau. Posléze se vrací a nechává se najmout jako médium, které vyřeší všechny problémy.

Ústředním motivem této hry je divadlo. Nápopěda je zároveň režisérem všech událostí. Vykonání královraždy a honba za trůnem je satirou světového divadla. Autor dílo napsal koncem listopadu 1973 a nechal se inspirovat povstáním studentů Národní technické univerzity v Athénách proti tehdejší vojenské juntě.

Το φάντασμα του κυρίου Ραμόν Νοβάρο (Přízrak pana Ramona Novara) 1973²³, je nejvýznamnější dílo první fáze. Ústřední postavou je zde šedesátiletý Antonákis, který se nedokáže vymanit z vlivu tří žen. Jeho bestiální manželky, tchýně a zbožné služebné Theony. Ramon Novaro je filmová hvězda hrdinovy epochy, ke které Antonákis vzhlížel a chtěl se jí podobat. Jeho idol měl úspěch u žen, zatímco on sám na všech frontách neuspěl a obklopoval se ženskými stvůrami. Další postavou je Xanthis Naftis, světlolvasý mladý mořeplavec, kterého Antonákis poznal na cestě do Athén a který zaujímá roli anděla strážného. Utrpení Antonákise je postupně odhalováno v rozhovoru s jeho přítelem po té, co jeho žena odjela pryč z důvodu úmrtí své matky. Líčí svůj příchod do Athén, jak padl do pastí manželství a neuspokojivé práce v obchodě. Nikdy nepoznal pravou lásku. Jen jednou, na chvíli, s tlustou uklízečkou, která u něj pracovala. Byl léčen na psychiatrii a stále trpí návaly panického strachu. Má vidiny mrtvé tchýně, která jej sleduje z rakve. Žena a tchýně ovládaly jeho život a nepustily ho ani na pohřeb vlastní matky. Antonákis nemůže být sám a tak spí na zemi

²² ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 59 – 61. ISBN 96-040-6594-7.

²³ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 61 – 64. ISBN 96-040-6594-7.

v pokoji služebné Theony. Po návratu z pohřbu jej tam jeho žena najde a oběma sprostě vynadá. Nakonec ho obě ženy zbijí. Antonákis s pocitem, že jej už nikdo nechce, hodlá utéct, ale protože je zamčeno, skáče z okna. Xanthis Naftis ho dovede do nebe, kde je jeho matka a on si schová hlavu na její hrud'. Před smrtí se chtěl Antonákis podívat do Benátek, ale jeho poslední veliká cesta vedla mnohem dál, za jeho mrtvou matkou do nebe. Návrat k matce je roven návratu do dětského bezstarostného věku.

Centrálním motivem tohoto dramatu je utrpení, které není vidět na povrchu. Nemožnost psychicky labilního člověka vymanit se z vlivu lidí, kteří jej ovládají. Zvláštností této hry je, že se na scéně formou flashback zjevují mrtví rodiče Antonákise a on se v těchto chvílích vrací do dětského věku. Jméno Antonákis je zdrobnělinou, kterou se oslovují děti, a je tím naznačeno, že Antonákis se nikdy nestal mužem. V této hře je také důležitá politická příslušnost hrdinů, kteří se ujišťují v tom, že jsou royalisté. Komickou složkou jsou zde slovní hříčky a opravy gramatických chyb v replikách jednotlivých postav. V tomto díle se poprvé v Matesisově tvorbě setkáváme s vyčerpávajícím popisem psychologických rysů postav, což dodává dramatu jistý rozměr lidskosti a odhaluje autorův jemnocit. Antonákisova oběť je logickým vyústěním střetu psychické povahy hrdiny s realitou a snaha odtrhnout se od domova plného ženských stvůr.

Charakteristiku první fáze Matesisova díla lze založit na společných rysech a tématech výše uvedených dramát. Společnými tématy, která tato díla spojují, jsou zde kritika poválečné maloměšťácké společnosti, satira křesťanství, násilí, bolest, strach, hrůza a tajemství smrti. Základním prvkem těchto děl, tragédií nebo satirických komedií je lidská oběť. Smrt je cosi nevyhnutelného a neúprosného, proč by ji tedy lidé nemohli ovládat sami. Sebevraždou, která je dobrovolnou obětí nebo vraždou. Hrdinové jsou většinou osamělí, neschopni komunikovat a převládá pouze jejich úhel pohledu na věc. Nad vším přetrvává vytrvalost ve svém utrpení zvláštním masochistickým způsobem. V této fázi se autor zpočátku omezoval pouze na situace a postavy nehrály žádnou důležitou roli. Důležité bylo pouze to, co se ve hrách odehrávalo. Pro čtenáře nebo diváka je mnohdy složité se v těchto dílech zorientovat, jelikož autor svým osobitým způsobem odhaluje svět, který se ani vzdáleně nepodobá ničemu, co je známé a co je v reálném světě možné. V tomto magickém světě je totiž možné vše. Od syrového stylu absurdního dramatu bezejmenných postav a bezúčelného děje se autor postupně začal více zabývat duševním rozpoložením a pohnutkami svých hrdinů.

1.4 Střední fáze Matesisovy tvorby

Ve Střední fázi Matesisovy tvorby podle Waltera Puchnera hraje významnou roli změna politického režimu v Řecku. Nové svobodné klima vedlo k vyzrálým dramatickým dílům vydaných zejména v letech 1980 – 1985. V této fázi se také Pavlos Matesis poprvé začíná věnovat prozaické tvorbě, kterou uvedl sbírkou povídek inspirovaných krátkými povídkami Franze Kafky „Διηγήματα“ (Povídky) 1978, tuto sbírku později doplnil o další povídky a znovu vydal pod názvem „Ύλη Δάσους“ (Hmota lesa) v roce 1992, poslední vydání v roce 2000²⁴.

V této sbírce se setkáváme s různými motivy, které jsou již známé z děl dramatických, např. mrzák, který necítí bolest, sny, které se stávají skutečností, lidé, kteří nemají potřebu jíst či pít, proměny člověka ve zvíře či ve strom a posmrtný život. V těchto povídkách převládá mystika²⁵.

Dalším z jeho prozaických děl tohoto období je novela „Αφροδίτη“ (Afrodita) 1986²⁶, strhující dílo, ve kterém jsou ústředními postavami matka a její dva synové. Ústředním tématem je nezdravý vztah matky Afrodity, vdovy v přechodu, s vlastními syny. Mladšího syna Mária, který má postiženou nohu, stále kojí, aby ho ukonejšila. Starší narcistický syn Tito je prodejce drog, hnuší se mu ženy a bojí se krve. Tito své matce řeže do rukou nožem, jelikož je mu odporná, ale jen ve tmě, protože nemůže vidět krev. Také bije svého mladšího bratra až do bezvědomí. Mário se vrhá před automobil, aby se díky svému utrpení stal svatým, a aby zažil ten pocit sebeobětování. Mrzáček a jeho matka jsou zde oběti kruté společenské a rodinné situace a vražda syna-tyrana je jediné přípustné východisko z této situace. Vražda je zde projevem lásky a zabit je zde tyran rodiny. Matka osvobozena od manželských a rodinných povinností nakonec získává důchod. Mários zde možná není skutečné dítě, možná je to psychický stav.

Motivem je zde opět oběť, masochismus, týrání, vražda, nezdravé mezilidské vztahy, neschopnost komunikovat a naprostá absence skutečné lásky.

²⁴ Ύλη δάσους. In: *..BiblioNet : Ύλη δάσους / Μάτεσις, Παύλος, 1933-2013* [online]. 2000-2012 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: http://www.biblionet.gr/book/16845/Μάτεσις,_Παύλος,_1933-2013/Ύλη_δάσους

²⁵ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 67 – 69. ISBN 96-040-6594-7.

²⁶ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 69 – 72. ISBN 96-040-6594-7.

Λύκε-λύκε (Vlk) 1980²⁷, je satirická tragikomedie o třech dějstvích. V prvním dějství se Matesis prostřednictvím postav na carském dvoře opírá do klientelismu, úplatkářství a byrokracie. Hlavními postavami jsou zde ministr dvora Jan Ivanovič, jeho žena Triandafilitsa, úplatkář Alexandr a Ivan Ivanovič Kikinin, který je jmenován do funkce nejvyššího úředníka první kategorie. Po obsazení úřadu se chystá slavnost s uvedením zahraniční operety. Setkáváme se zde se záhadnými skříněmi, plnicími funkci tajných úřadů, do kterých se musí občas vhodit nějaký obnos peněz, aby nebylo odposloucháváno, co se projednává. Během protekčních a byrokratických procedur se vně paláce rozpoutá povstání. Kvůli byrokratickým průtahům ministr nestihne podepsat mobilizaci. Jen Triandafilitsa cvičně střílí z okna na povstalce. Druhé dějství je snové, ocitáme se na dvoře Nerona. Archanděl, mladík s křídly, který dává matce Nerona, Agrippině, dar mládí (nejednou jí je dvacet pět let) a z její sestry za trest udělá bláznivou, devadesáti pětiletou, stařenu. Nero se vrací z války, ale protože nezná geografii, netuší, že dobyl vlastní národ. Na tažení zapaloval křesťany jako pochodně, aby mu svítili při sympóziích, na kterých se odehrávají i další hrůzné a nevkusné činy. Když se Nero vrátí do Říma, do základu ho spálí, aby získal nové pozemky a mohl si postavit nový palác. Na konci Nerona, stejně jako jeho matku, za scénou roztrhají psi. Na pozadí těchto událostí se odehrává šíření křesťanství v Římské říši. Paralelně jako v prvním dějství vypuknutí povstání. Postava archanděla se v této hře nejdříve zjevuje jako válečný zajatec, svázaný v okovech, nemluví a má výrazná křídla. Třetí dějství se odehrává v jednotce dobrovolných vojáků, do které se Alexandr rozhodl na dvacet pět let narukovat. Píše o svém rozhodnutí své matce, ale později se dozvídáme, že je mrtvá. Vypráví Archandělovi, že byla zajata Němci, kteří ji pak poslali do koncentračního tábora, aby ji později zabili. Nakonec je i Alexandr odsouzen k trestu smrti. Před vykonáním zpívá píseň o Alexandrovi Velikém „Voják se vrací domů“. Na scénu vstupují Triandafilitsa a Ivan Ivanovič Kikinin, aby připravili scénu pro chystanou slavnost s operetou.

Zajímavým estetickým prvkem je zde komentář jedné z postav autorova oblíbeného motivu střelby a střelných zbraní. Alexandr, jediná postava, která se objevuje ve všech třech dějstvích, pronáší ve druhém dějství větu: „Velký dělo pan spisovatel Matesis.“ Tato věta odkazuje z díla do reálného světa, narušuje strukturu dramatu a spojuje diváka/čtenáře s autorem. S podobným prvkem se v Matesisově tvorbě ještě setkáme. Komičnost je zprostředkována opravami nepřesností ve vyjadřování, chybným skloňováním a časováním.

²⁷ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 72 – 76. ISBN 96-040-6594-7.

Εξορία (Vyhnanství) 1982²⁸, toto dílo se od dosavadních odlišuje tím, že autor nechává stranou satiru i tragikomiku a pouští se na pole realistického rámce, který je inspirován osudem levicově orientovaných lidí v poválečné řecké společnosti. Matesis zasazuje děj dramatu do anonymního dvora, o kterém nemáme žádné bližší informace. Dvůr je ověřený scénický prvek řeckého dramatu 20. století, na kterém svá dramata zakotvili již Jannis Kabysis s dramatem *Kurdové* (Γιάννης Καμπύσης, *Οι Κούρδοι*, 1897), Pantelis Horn a drama *Výhonek* (Παντελής Χορν, *Το φιντανάκι*, 1921), Kostas Chatziargyris a jeho *Starý dvůr* (Κώστας Χατζηαργύρης, *Η παλιά αυλή*, 1948) a Jakovos Kabanelis svůj *Dvůr zázraků* (Ιάκωβος Καμπανέλλης, *Η Αυλή των Θαυμάτων*, 1957). Ústředními postavami tohoto dramatu jsou obyvatelé jednoho domu. Athéňan Thanasis, šedesáti pětiletý příslušník ELASu – národně osvobozené armády, který strávil dvacet dva let ve vězení a nyní provozuje obchůdek se smíšeným zbožím a jeho syn Thanos (Thanasos, Nasos), který pracuje v továrně na boty. Postava Thanasise je jedna z mála kladných mužských postav v Matesisově díle, má jistou životní moudrost, je vyrovnaný, rozvážný a rozumný člověk. Podobá se starému otci z díla *Biochemie*, ale je lidštější, je odrazem skutečné existence. Další postavou je Marie nebo Martha (Marie-Martha), která bydlí v jednom z dalších bytů. Napůl Řekyně a napůl Rumunka, která byla v obou odbojích, prodělala vojenský soud a prošla koncentračními tábory na ostrovech Xios, Trikeri a Makronisu se svým synem Mimisem. Mimis svá kojenecká léta prožil právě v těchto koncentračních táborech a nyní pracuje jako obsluha čerpací stanice. Není to ale její vlastní syn, ujala se ho po té, co v koncentračním táboře zemřela jeho skutečná matka. Další byt je prázdný a čeká na nového nájemce, jelikož jeho obyvatelka, stará paní, která celý život čekala, až se jí vrátí syn z odboje, nedávno zemřela. Spáchala sebevraždu. Do toho bytu se nastěhuje mladý absolvent práv Josif Markakis kterému je okolo dvaceti pěti až dvaceti šesti let. Důležitým prvkem pro scénu je drátěné lano, údajně na velké prádlo, které je nataženo přes celý dvůr, a na něm jsou posunovány látkové kulisy, které zobrazují jiná místa či věci (autobus, moře, pláž, vyšetřovací kancelář atd.). Takto je dosaženo zobrazování děje, který se odehrává mimo dům. Jedním z témat je zde nezdravý přátelský vztah mezi Mimisem a Thanosem, který je mylně vykládán jako homosexuální vztah. Je to nerozlučná dvojice, která spolu tráví veškerý svůj volný čas, jsou oba svobodní a jejich rodiče na ně tlačí, aby se oženili. Jako první, se rozhodne oženit a tak se „obětovat“ Mimis. Sexualita je zde vnímána jako určitý druh „utrpení“. Marie vypráví o své cestě

²⁸ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 76 – 90. ISBN 96-040-6594-7.

z Rumunska, dvou odbojích a vyhnanstvích a svém životě v Athénách. Pokaždé, kdy dokončí vyprávění nějakého příběhu, vidí scény formou flashback, které jsou zobrazovány na kulisách z pláten, které visí ve dvoře, např. identifikace bratra na pitevně apod. Objevuje se mladý Josif, který vylepuje plakáty. Marie Josifa od začátku nazývá „můj andílku“. Je to anděl strážný, bez křídel, a v tomto díle jej obětují. Primitivnost balkánského severu, který tolikrát vzdoruje a nese s sebou trpký osud, chce obět anděla. Před mnoha lety odešel Josif z Kréty od otce, se kterým ideologicky nesouhlasil, v Athénách dokončuje práva a chce odejít do Německa. Marii nazývá „Kapitán-Martha“, což je zřejmě její skutečné jméno, a neustále chce poslouchat vyprávění o odboji. Když Marie zjistí, z Josifových dokladů, které u ní musel nechat jako záruku, kdo skutečně je, zamrazilo ji, ale nedala na sobě nic znát. Ten samý večer odjíždí na Krétu a vrací se zpět druhý den. O tři dny později se Josif učí na závěrečné zkoušky a Marie-Martha u sebe přijímá dívku Asfaliu s jejím otcem, která se uchází o to stát se Mimisovou nevěstou. Asfalia je úřednice v Inspekčním úřadu, realista, která rozděluje témata k hovoru do kategorií. Ihned se domluví, že budou mít jen jedno dítě, protože disponují jen třípokojovým bytem. Asfalia proti Mimisovi nic nemá, i on souhlasí, tak je vše zpečetěno. Josif si chce ještě užít ženicha a všimne si, že má znaménko na pravém lokti (Oidipovské znaménko). Když všichni odejdou, Marie-Martha pokračuje ve vyprávění své Odyseje v horách a na ostrovech. Opět jsou zobrazovány scény na plátnech formou flashback. Vypráví i o tom, jak přišla k Mimisovi, když jeho matka na jednom z ostrovů zemřela. Po té Josifovi vyprávěla sen, který se jí zdával dvacet pět let a který byl skutečný. Tento sen ji neopustil až do dne, kdy odjela na Krétu. Současně s vyprávěním je zobrazována živoucí scéna z koncentračního tábora na Makronisu. Všechny ženy byly nastoupeny k odvšivení a jeden příslušník vojenské policie před všemi těmi nahými ženami, které neměli muže už léta, močil a nechal si hodiny rozepnuté kalhoty. Za tohle ponížení přísahala pomstu. Martha tomuto utrpení říká Manusos Markakis, který hnusně zestárl, má faldy a kozy, což Marie zjistila, když ho viděla na Krétě. Manusos Markakis má jedináčka Josifa. Velké rozhodnutí vyjadřuje Marie-Martha bez tragických řečí. *„Jeho syn, to jediné dobré, co světu dal. Nezemře lehce. Proto mu syna zabiju.“* Zabije svého anděla strážného, protože obětovat to nejcennější co máš je největší zákon obřadní oběti. Až Josif dostane diplom, vrátí se k otci, aby se usmířili, pak ho zabije. Mluví o tom s Thanasisem, který se jí snaží uklidnit a převádí téma rozhovoru na společensky-politické pole. Snaží se Marii vysvětlit, že jí nepodléhá život, ale že hraje jen svou vlastní hru. Zabije Markakisovi syna, aby poznal, co není správné. Tím si svůj připravovaný čin omluví a učiní z něj obecnou spravedlnost a ne osobní mánii. Aby na

to Thanasis znovu nemyslel, vyhodí Marii z bytu. Thanasis je moudrý a má i křesťanské ctnosti. Jeho děti nemají žádné ideály, hledí si jen sebe a mají pokřivenou soudnost. Objevuje se Josif a očekává, že oslaví šťastnou událost v taverně. Vchází Mimis, nikoho nenachází a všímá si svého lokte s oidipovským znaménkem. Druhá část se odehrává v taverně. Josif našel v matracích zápisky mrtvé stařeny, které vyjevují, že již nevěřila v návrat svého syna. Následuje další flashback scéna. Marii zatýkají se dvěma prostitutkami, protože nepodepsali výnos lítosti. Vypráví svůj krátký život s nemocným manželem Janisem, který zemřel v horách vyčerpáním. Když Marie-Martha utekla z ostrova Makronisos s Mimisem, byly mu tři roky. Stále opakuje stejné přání, modlitbu, kterou pronesla i tehdy. Měsíc před tím, než ji propustili, jeden bachař nakopl Mimise kanadou do lokte, protože chtěl ochránit „maminku“ od výprasku. Marie-Martha si ale nemyslí, že si Mimis vše pamatuje. Následuje scéna s vraždou. Další den, při přípravách na svatbu se Marie-Martha opozdí a všichni se vydají do kostela. Ona mezitím otráví Josifa zákuskem. Scéna je realistická, chybí divadelní strojenost. Marie přichází na svatbu rozrušená. Svatba se nevyvedla. Když byli všichni připravení na „ověněčkování“, Nasos (Thanos) zpohlavkuje nevěstu a násilně odvede ženicha, kterého v té scéně viděl jako ovci jdoucí na porážku. Tímto Matesis satirizuje zvyky a tradice řecké společnosti. Do domu přichází policie, protože strana nevěsty podala stížnost, Mimis ani jeho únosce tam již nejsou. Tehdy sám Thanasis odhaluje vraždu. Josifův otec přichází identifikovat tělo, zůstává fascinován, když vidí mrtvolu svého syna. Policie nemá žádné podezření, předpokládají sebevraždu. Na konci scény Marie-Martha říká „*kdyby se Bůh stal vlastní, nikdy by na sebe nevzal břemeno, které jsem na sebe uvalila já sama.*“ Marie-Martha zestárla a nechce už nic jiného než se vrátit do vlasti, do Rumunska. Mimis s Nasosem (Thanosem) přenocují na pláži. Mimis, který až do této chvíle neudělal nic z vlastní vůle, obdivuje Nasose za ten velký čin. Ptá se ho, co bude dál a ten mu odpovídá, že teď začíná život. Mimis se poprvé v životě cítí dobře. Marie-Martha se připravuje na odchod do vlasti, nemůže si ale vzpomenout na jméno vsi, ze které pochází. Nepamatuje si svůj původ. Dílo začíná vzpomínkami Marie-Marthy a končí prvními vzpomínkami Mimise. Ten si pamatuje svou pravou matku i její jméno. Na pláži kde nocuje se mu zdá sen a z toho snu volá „*paní Martha, mamince neříkali paní Martha, znal jsem jiné jméno.*“ V tom se na kulisách objeví pitevna, nahé ženy zakrývají celý dvůr. Tehdy se oidipovské pátrání Mimise uzavírá. První zvuk, který si vybavuje je výstřel z pušky. První bolest, na kterou si pamatuje, byla od kopance kanadou do lokte. A jméno matky, Tasia. Tím, že byl unesen ze svatby, byl vlastně vysvobozen z ženské moci, nachází cestu ke své pravé matce. Je vlastně postavou Lazara

v této hře, ačkoliv viděl Háda, v táboře v podobě mrtvé matky, která ležela vedle něj, ožil a nyní se cítí dobře a chce žít. Marie-Martha je tím osvobozena od svých mateřských povinností. Může se vrátit do vlasti. Marie-Martha také hrála roli Boha, když se mstila a obětovala božské dítě, anděla strážného.

Autor zůstává věrný Beckettovskému nevysvětlování pohnutek, které vedou k nevyhnutelnému konci, a opět se nijak výrazně nezabývá psychologickými rysy postav. V této hře se prolíná mnoho Matesisových oblíbených témat, nejsilnějšími jsou zde mateřství, nevyjasněná sexualita a obětování. Autor polemizuje s významem slova vlast. Zde je jen náznak toho, jakým způsobem se k významu staví sám autor a jak jej předkládá svému publiku. Dále také zesměšňuje náboženské zvyky a společenské uspořádání skrze obyvatele domu a jejich soužití. Další silný motiv je zde zobrazení nahého těla, zejména na kulisách v podobě obrazů z pitevny. Také „falická“ scéna z vyprávění o událostech na Makronisu je dalším zobrazením Matesisova tématu sexuality. Stejně jako v románu *Psí matka*, paní Kanello, která neustále „vzdávala úctu“ mužskému orgánu, aby se její muž za války nenudil, nebo v románu *Starý dnů*, kde obecně pohled na mužské tělo je vlastně trýznění, jistý druh utrpení, které musí člověk snášet v zajetí své sexuality.

Μικρό-Αστικό Δίκαιο (Zákon maloměsta) 1984²⁹, první představení se odehrálo již v roce 1983, ale drama bylo vydáno až roku 1984. Jedná se o šest malých fraško-komediálních nezávislých scén, s démonickými prvky a sarkastickým groteskním humorem, které spojuje jeden stejný prvek na konci každé z nich. Z dálky je ve městě slyšet hluk z cirkusu, který postupně zesiluje. Na konci šesté části dojde v cirkusu ke kanibalistické scéně. Každá scéna má svůj název. První se jmenuje «Η κυρία Παπαδημητρακοπούλου-Γκαγκανοπούλου στο πάρκο» („Paní Papadimitrakopulu-Gaganopulu v Parku“). Monolog jedné panovačné a despotické ženy, která se prochází v parku, aby s někým navázala rozhovor. Na sobě má podivný háčkovaný svetr a v ruce bubínkový revolver, se kterým ohrožuje paní Piri, protože chce, aby jí poslouchala. Je tam ještě muž a dítě. Muž jde vykonat potřebu do křoví a je zatčen policistou z mravního jako homosexuál. Jsou zde užity známé slovní hříčky a vtipy. Dítě je přenášeno v matce, když se narodí, tak rodiče na konci odchází do cirkusu. Druhá scéna nese název «Ο επικήδειος» („Smuteční řeč“). Je to parodie na smuteční řeč, kterou pronáší osmdesátiletý osmiletý hluchý a shrbený stařec. Řeční groteskním způsobem, vypráví o společném životě s mrtvým ve skrytém homosexuálním vztahu.

²⁹ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 91 – 93. ISBN 96-040-6594-7.

Pozůstalá vdova ho v tom přeruší a vyvrací starcova slova. Zesměšňuje nejen jeho, ale i vše co řekl, dokud ovšem smuteční hosté nevytrhnou mikrofon ze zásuvky. V této části hry převládá téma smutku a utrpení, ale mísí se to s užitím lidových vtipů a hříčky se slovy, které dodávají scénám komičnost. Třetí scéna se jmenuje «Το μέλλον είναι μόνο δικό μας» („Budoucnost je jen naše“), zobrazuje rodinu, „Matka“, „Otec“ a „Syn“, v parku. Rodiče se baví tím, že učí dítě zabíjet hrdličky revolverem. Na konci scény je slyšet hluk a všichni jdou do cirkusu. Název čtvrté scény je «Αυτόνα» („Adona“), je o staré paní Elli, panovačné a zdánlivě milosrdné, která je upoutaná na křeslo, její služce Adoně, kterou mučí a jedné známé, paní Zafirii, která přišla na návštěvu (jsou jí vidět jen záda) a kterou nepřetržitě krmí, dokud ji nebolí břicho. Z této scénérie vyvstává základ pro autobiografický monolog, který je přerušován pouze rozkazy služce Adoně a pobídkami návštěvnicí, aby ochutnávala vše, co se jí nabízí. Na konci Adonu vyhazuje, protože ji již nepotřebuje a bere si jí s sebou paní Zafiria. Na konci Adona přikryje mrzačku dekou, pod dekou je jí už dobře, stala se nábytkem, a Adona se Zafiriou jdou do cirkusu. Pátá scéna «Σακούλα από μπουτίκ γαλλική» („Taška z francouzského butiku“), je o páru, který se snaží zanechat tašku s odpadky na ulici, protože jsou ve sporu se sousedkou o to, kdo vyhazuje více a cennější „odpadky“ (netknutý kaviár atd.). Mají strach, aby je při tom nikdo nenachytil. Najednou přichází policista a manželský pár předstírá, že „Paní“ je těhotná a potřebuje se rychle najíst a tak okázale otvírají tašku a skutečně jedí odpadky. Nakonec se chlubí, jak přelstili četníka a jdou do cirkusu. Šestá scéna s názvem «Το φτερό» („Křídlo“), je rozsáhlejší a přináší do díla motiv divadla, motiv Matesisovy životní dráhy. Memos, ubohý člen sboru, bývalý akrobatický letec po nehodě, který začal svou kariéru již před válkou, se připravuje na představení v cirkusové šatně. V cirkuse zklamal, vedoucí na něj řve, protože slíbil představení s partnerem, ale jeho partner Stamatis zemřel a teď Memos rozpráví se starouškem tam, kde visí šaty zemřelého, které vypadají jako strašák. Občas vejde a zase odejde Meropi, žena mrtvého a sbírá jeho věci. Roky se o muže nezajímala a dítě jim zemřelo na turné po Thrákii. Dialog Mema se starouškem – mrtvolou je lidsky komický. Tímto způsobem začíná líčení společně prožitých útržkovitých epizod, které přerušuje svými vpády Meropi. Uběhne hodina, sem tam je slyšet hukot, který je předzvěstí, že se toho večera určitě něco stane. Prochází Adona z předešlého dějství a táhne za sebou na řetězu ruku. Atmosféra se stává celkově hrůznou. Memos má vystupovat po čísle se slonem. Přestože je Meropi vdaná za herce u divadla, nevystupovala na scéně a to ji mrzelo. Nyní žije s jakýmsi Panosem ale ani jeden z nich neoblékne smuteční šat, přineslo by to na premiéře smůlu. Memos dokončil oblékání a líčení, starouška téměř

vysvlékl, nosí mu kytky a zítra mu donese křídlo. Zvoní zvonek ale i poplachová siréna. Vchází vedoucí cirkusu a oznamuje „zázrak“, „venku se stalo něco jako zázrak, strašný zázrak.“ Dvacet diváků z předních míst se začalo přesunovat tam a sem a začali pojídat své sousedy. Diváci ze zadních řad začali sbírat zbytky snědených lidí a nosí je k sobě domů. Během toho, Memos v úctě k mrtvému Stamatisovi, vchází na scénu a říká „*Stamo, přej mi brachu hodně štěstí.*“ Divadlo je mocnější než skutečnost, oběť pro umění je nejvyšší, je skutečná, významnější než oběť tělesná.

Tímto končí hra, která je poslední z této fáze Matesisovy tvorby. Znovu se nám zde objevují motivy oběti, nepřiznané sexuality, násilí. V této hře mají jména jen některé postavy, jiné se nazývají prostě „Paní“ nebo „Matka“ atd. S podobným jevem jsme se setkali v první fázi Matesisova díla, ve které byly některé postavy pojmenovány pouze velkými písmeny abecedy.

V této fázi Matesis zdokonaluje tvorbu první fáze. Pokračuje v nelogické syntezě komických a tragických témat. Více se zabývá psychologickým vykreslením postav a ve hře Vyhnanství, 1982, psychologii postav podtrhuje historickým pozadím, které popisuje svým vlastním a nezúčastněným způsobem. Užívá některé nové formy jako zlomkovitou optiku Kafkových povídek nebo realistické pozadí okupace a občanské války.

1.5 Vrcholná fáze Matesisovy tvorby

Ve třetím „vyzrálém“ období Matesisovy tvorby vedle dramatických děl převládá próza. V tomto období napsal tři celosvětově významné romány. Η μητέρα του σκύλου (Psí matka) 1990, Ο παλαιός των ημερών (Starý dnů) 1994 a Πάντα καλά (Vždy dobře) 1998. Poslední zmíněný román, samotným autorem ironicky nazývaný „dojemný román“ je sestavou řady groteskních scén z předchozích děl, vymezených na epizody televizního seriálu, který se nakonec nenatáčí a nebude se vysílat. I zde nalezneme motivy, které se prolínají celou Matesisovou divadelní tvorbou³⁰. Hrdinové tohoto románu jsou všední a lidští. Román se dá považovat spíše za společenský, jelikož reflektuje řeckou společnost osmdesátých let. V jednom maloměstřáckém sousedství Athén žije pár lidí, převážně žen, které prožívají velmi hluboce lásku, zklamání, naděje i konce. Život přináší zvraty, hraje s nimi tvrdé hry, ale zdá se, že ony s tím zápasí se vztyčenou hlavou. Jazyková složka je omezena na krátké věty,

³⁰ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 94. ISBN 96-040-6594-7.

srozumitelnou „hantýrku“, ze které vychází jistá humornost. Nejvýraznější postavou je padesátnice Arsenia, kavárnice, která v životě poznala lásku dvakrát. Poprvé ovdověla ve třiceti čtyřech letech, aniž by se dříve vdala a podruhé se zamilovala v padesáti do muže o třicet let mladšího. Ten ji podvádí s jinou, mladší ženou, která s ním otěhotní a hodlá si dítě nechat. Vnitřní velikost Arsenie je v tom, že ani za těchto podmínek nepodléhá svému zármutku a považuje se za šťastnou díky všemu, co se jí přihodilo. Nadále žije svůj život a zve na kávu svého souseda, který bydlí naproti³¹.

Ναυμαχία Μαραθώνος (Námožní bitva u Marathonu) 1990³², satirická jednoaktovka, kterou Matesis započíná svůj antický cyklus, zatím ale jen ironicky. Archanděl zde má podobu hvězdy Venuše (Jitřenky) – Lucifera. Sarkasmus zde nabývá d'ábelských rozměrů. Na pláž u Marathonu přijíždějí dva automobily značky Datsun s paní Riou a jejím mužem Diomidisem (němá osoba) a paní Tasiou s mužem Evriviadem (němá osoba) a také Babička paní Rii, kterou vezou po mozkové příhodě do písečných lázní a Jorgakis, devítiletý syn Rii, který mluví mimo scénu a nikdy se neukáže (stejně jako dítě v první scéně Zákona maloměsta). Směšnost je zde v panovačném chování paní Rii a jejího servilního němého muže. Důležitou postavou je zde číšník – archanděl – který sedí za paravánem a myslí si, že je neviditelný. Mimo jeviště přijíždějí na pláž dvě auta (rámusí) a od začátku až do konce jsou slyšet mužské hlasy (dva různé monology), zatímco muži rychle nosí na pláž různé předměty, od slunečníku až po květináč s umělou květinou. Obrovským sprejem kropí písek a Babičku donesou do písečné koupele a s pomocí lopaty ji zahazují pískem. Ria nosí paruku, aby ošálila hmyz, a když si sundá koupací plášť, je vidět, že plavky má pod šaty. Když přijíždějí na pláž, musí zastavit, protože se dědovi chce na toaletu, během konání jeho potřeby jej přimáčkne a rozdrťí okolo projíždějící vůz. Byl to jen přestupek, jelikož močení na veřejnosti je zakázáno. Neviditelný archanděl jim odebrává smutek do rukávu. Oni si myslí, že archanděl je potomkem slunce, přírody, větru atd. Během jejich hloupého rozhovoru jim archanděl dává malá křídla. Paní Ria domlouvá Jorgakisovi, aby se neutopil, a během toho poznamenává, že u Marathonu, se na jezeře stala námožní bitva, a to i přes pochybnost paní Tasie. V tomto jezeře si Diomidis máchá nohy, Tasia do něj zahazuje odpadky a Ria do něj odhazuje pesticidy, které zbyly po postřiku na květinu, a také v něm pere plenky pro mimino, které spí v autě po dávce prášků. Jorgakis se nakonec také vykoupe a pomůže se do vody, paní Ria chodí do moře jen vykonat

³¹ "Πάντα καλά": του Παύλου Μάτεσι. *Βιβλιοιστορίες: Κριτική βιβλίων που διάβασα και θέλω να μοιραστώ..* [online]. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 1998, 2013 [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://vivlioistories.blogspot.cz/2013/04/blog-post.html>

³² ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 101 - 105. ISBN 96-040-6594-7.

potřebu. Tento piknik je alespoň příležitostí nabrat písek do kočičí bedny na výkaly. Pomalu se ale blíží něco hrozného. Jorgákis najde utopence a z písku tříští krev, kterou přikryjí ubrouskem, aby nebyla vidět. Rodina se připravuje k odjezdu a Tasia poznamená, že se to místo zhroutilo. Muži vše rychle balí, ženy odchází s příkrývkami a je slyšet bouchnutí čtyř dveří. Jorgákis to slyší také a běží za autem a křičí, že ho tam zapomněli, také zapomněli Babičku, která tlumeně bručí. Archanděl jí dělá společnost. Prorokuje střet aut (zázrak) a přichází s rozdrčenými mrtvolami rodiny. Archanděl něco šeptá Babičce a ta se směje. Archanděl – Lucifer byl strážný anděl Babičky. Byl ošetřovatel ležících nemocných. V tomto dramatu se vkládá do díla jako autor a ukazuje svou moc slovy „začínám dílo, pokračuji v díle, končím dílo“.

Περιποιητής φυτών (Ošetřovatel rostlin) 1989³³, drama, které se hrálo na prknech Národního divadla v Athénách a získalo cenu Karolose Kuna. Znovu se hrálo v Národním divadle na scéně Nikose Kurkulose v roce 2013³⁴. V tomto díle je ústředním tématem divadlo samo o sobě. Jde o divadlo dvou přátel, které se nachází u pláže, je to miniatura skutečné scény. Dva budoucí herci, jelikož ještě neměli premiéru, se připravují na scénu pět let každý večer. Scéna je vlastně jejich domov, žijí na ní. Popis scény, prostoru v tomto dramatu zaujímá velikou část, jelikož sám prostor a pohled na něj je zde velmi důležitý. Ústředními postavami jsou Frixos, padesát pět let a Konstantios, čtyřicet pět let. Dále dvacetitřiletý ošetřovatel, a ještě tři figury, tři bohyně, psychopomp³⁵ Hermés a pár, který tančí Waltz. Děj se odehrává jednoho jarního večera, po západu slunce až do půlnoci, „noční dílo“. Na začátku Konstantios umísťuje do vody tabuli s nápisem: Divadlo Přátel/dnes večer: celonárodní zahájení dílem ... (místo názvu tři tečky), zatímco Frixos sedí na pláži. Z dálky je slyšet volání o pomoc. Probíhají přípravy na představení a z dialogu a monologu vychází najevo obavy z toho, že pokud nějací diváci vůbec přijdou, udělají si před nimi ostudu. Kousek od divadla je vila, léčebna dlouhodobě nemocných. Umění se musí dělat daleko od lidí. Zazvoní telefon a oba jsou v extázi, první divák si chce zamluvit místo. Konstantios se bojí, že je to jeho žena. Frixos je velmi nadšený, protože nikomu nedal telefonní číslo. Vlastně to není telefon, hlas přišel z nebe. Konstantios se bojí své ženy, která ho i s dětmi bila. Frixos si připravuje večeri a mezitím vypráví svůj rodinný příběh, o tom, jak pro jeho rodiče se „navždy spolu“ stalo skutečností, zůstali spolu navždy jako siamská dvojčata. Oba přátelé zanechali své rodinné

³³ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 105 - 136. ISBN 96-040-6594-7.

³⁴ Περιποιητής φυτών: του Παύλου Μάτεσι. *ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ: ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟ 2013-2014* [online]. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 1989 [cit. 2015-07-01]. Dostupné z: www.n-t.gr/el/events/plantcarer/?rp=1

³⁵ průvodce duší zemřelých do podsvětí (okřídlený posel bohů Hermés)

povinnosti, aby se obětovali pro umění. Frixos poprvé pocítil svobodu, když se jednou vymočil venku v přírodě. Našel si zde pozemek a svou ženu nazývá Orchidejí. Tak se jí bojí, že prosí Konstantia, aby ho nedal, kdyby si pro něj přišla a Konstantios ho obejmě. Stále čekají na diváky jako v Čekání na Godota. Obětní obřad je tím představením, obětují se pro umění. Představení dělají pro sebe, protože nemají diváky. Představení je zasvěcování do mystérií. Znovu se objevuje hrozba, je slyšet zvuk, který je stále hlasitější. Je to oceán? Jdou diváci? Přichází shluk lidí, aby je posoudili, napsali recenzi. Frixos volá na Konstantia, aby ho nedal a Konstantios bere z poštovní schránky kulomet, ten ale není nabitý. Nejsou ještě připraveni na premiéru, schovávají předměty denní potřeby, aby nikdo nepoznal, že na scéně žijí. Panika se zvětšuje, nejsou to přeci žádní herci, jen obyčejní lidé. Oni nejsou připraveni na svou kariéru. Ve strachu volají svého otce a skrývají se na scéně. Nakonec to nejsou diváci. Do moře umísťují vlajku neznámého národa a vlna přinese mrtvolu. Je to jejich první divák. Přesunou ho na jiné místo s tím, že jde na jiné představení. V další epizodě vidí, jak hoří moře, není to východ slunce, ale hlavní město, které bylo vypáleno. Nemohou jít spát, jsou hladoví a Konstantios střílí na nebe ze zbraně, která původně nebyla nabitá. K zemi padají dva barevní ptáci. Stále je slyšet volání o pomoc. Opět je slyšet telefon, diváci si zamlouvají místa. Konstantios se stále bojí, že přijde jeho žena a znovu střílí na nebe. Padá archanděl. Ptají se, zda ho mohou použít v nějakém díle, nakonec jej hodí do moře. Necháávají si jen jeho barevné křídlo. Mezitím přišel ošetřovatel (ten jediný oplývá andělskou krásou) spolu se sochou ženy ze hřbitova. Bere od nich hodiny herectví, je to jejich „žák“, už u nich zkouší jeden rok. Přinesl tu sochu, aby jim dělala společnost, každé divadlo potřebuje protagonistku, i když třeba němou. Ať je múzou, smrtí ženského tvaru. Ostatní se vrací a ošetřovatel jim přináší jídlo. Najednou je zkouška přerušena řvaním němých lidí. Herci se schovávají, ale ošetřovatel je uklidňuje, že to jsou jeho rodiče, kteří řvou pokaždé, když odejde. Další epizodou jsou křtiny ošetřovatele. Jméno se během křtu nikdo nedozví, ošetřovatel se ho dozví během evangelia, až bude jednou debutovat na scéně. Křtiny probíhají zvláštním způsobem za přítomnosti sochy ženy, kterou přinesl. V následující epizodě je opět slyšet hluk a řev o pomoc. Ošetřovatel vysvětluje, že to se stává těm, kteří naléhají na to, aby byli obětováni. Na konci první části se ještě neví, co jsou to «φυτό»/„rostliny“. Ošetřovatel vykonává svou práci jen proto, aby si mohl zaplatit za hodiny herectví. Na konci volá Frixos elektrikáře, aby přinesli měsíc. První část tak pojednává o tom, že divadlo je život, není to ale živé divadlo. Druhá část začíná snovou scénou posmrtného života. Na jevišti jsou dvě sochy a pár tančící Waltz, jejich kroky nejsou slyšet. Ošetřovatel se děsí, když je vidí. Schovává se za

sochu, chce, aby ho „herci“ ukryli. Prosí je, aby ho nedali. Tančící pár odkráčí do moře. Ošetřovatel bere ceduli z moře a říká, že premiéra nebude. Chce tam ten tančící pár nechat přenocovat a tak je zajmout a nechat zemřít. Ošetřovatel se ptá po soše, kterou přinesl a jde do šatny pro své nové jméno. Je roztrpčený, že jim platí a oni ho nenechají hrát v představení. Konstantios se ho ptá, proč ho nepodporují rodiče, tak jim ošetřovatel vypráví záhadnou historku, která se podobá neurčité Kafkově povídce. Jendou do jejich domu přišel člověk z lesa, nikdo si ho nevšiml, ale chvíli ho živili. Našli nehty v másle, krev ve vaně a po té utekl z domu. Frixos spí, herci často nespí, to nás vede k nové epizodě, Frixově sebevraždě. Probudil se, měl sen, že se dožil šedesáti let, nikomu to ale nedal vědět, tak se rozhodl spáchat sebevraždu. Konstantios ho našťavaně ironizuje. Ošetřovatel má dvě přání, aby mu odhalili jeho jméno a aby ho nechali jít na scénu, tedy věci, které mu dlouho odírají. Po té odkrývá, že «φωτιά» nejsou rostliny a on není zahradník, ale ošetřovatel tří přestárlých nemohoucích lidí. Jsou tak staří, že už nemají ani jediného přítele. Jeden z nich chce, aby ho ošetřovatel kojil. Po západu slunce nemohoucí spí a ošetřovatel tak může odcházet na hodiny herectví. Novým tématem ve hře je hádka Frixose a Konstantia. Frixos odhalí tabuli, na které je napsáno „Prodává se“ a pohádá se s Konstantiem, že nevěří v jejich kariéru. Nachází také další tabuli „Prodává se divadlo s koupelnou“, tou má být moře. Tehdy přijmou ošetřovatele do souboru, udělá jim službu. Bude dělat i hlídacího psa, bude hlídat v noci a také stále doufat v roli. V tom přichází hrůzná scéna. Ošetřovatel měl před mnoha lety vidění, poslední soud „jiných“ bytostí. Frixos objevuje pod nohama sochy tři divné bytosti, které se nepodobají žádné rase, jsou androgynní. Ohmatávají ošetřovatele, chtějí, aby je nakojil, ale herci ho zachrání. Konstantios má záchvat strachu a volá svou matku. Ošetřovatel herce uklidňuje a vysvětluje, že ty bytosti jsou jeho „pacienti“. Nejsou mrzáci, ani němí a sledují ho odjakživa. To oni křičeli. Sdělují ošetřovateli, že znají jeho rodiče, ten ale odsekává, že jsou mrtví. Tyto tři bytosti představují tři sudičky nebo tři bohyně podsvětí. Herci je chtějí přijmout do svého souboru, ale bytosti si chtějí udělat vlastní soubor. Mytologické bytosti se nehodí do tohoto světa, zapomněli už i svá jména. Každá bytost má své přestavení. «A» (A) mluví o zapomenutém jménu. «B» (B) vypráví povídku á la Kafka. «Γ» (C) nemůže mluvit. Když herci chtějí vidět jejich tvář, zjišťují, že jsou znetvořeni. Uhořeli. To byl ten oheň, který viděli. Myslí si, že jsou mrtví a proto jsou svobodní. Najdou tam anděla, kterého vyhodili herci. Ošetřovatel přichází o práci a bere práci hlídacího psa. V zimě mu herci udělají boudu. Ošetřovatel pokračuje ve svém vyprávění, jak kvůli cizímu utrpení umřel jeho otec. Později se dovídáme, že spáchal sebevraždu. Z moře se na chvíli vynoří tančící pár. Ten pár má

souvislost s podivnou historkou o domě ošetřovatelových rodičů, možná to jsou oni. Možná se páru bojí proto, že by jej mohl odhalit. Co se týče tří bytostí, poznamenají, že jim něco udělal a nemůže se před nimi ukrýt. Později se dozvídáme, že otec se zabil kvůli cizinci v domě a matka odešla. Ošetřovatel jednou odešel ven, nechal rozsvíceno a dveře odemčené a tak se do domu cizinec dostal. Teď je šťastný, že má svou boudu. Poslední scéna – Hermés přijíždí s bárkou z moře, maže jména ze svého seznamu. Nemůže vyhovět žadonění divadelník. Charón praví, že ošetřovatel je jediný, kdo se zachrání, ochraňují ho zemřelí. Herci se připravují na cestu, jako zasloužilí služebníci umění dají svému životu smysl v metafyzickém světě. Pes, strážný anděl, „Ošetřovatel rostlin“, který jako mytologická bytost zapomněl své jméno, jde vstříc svobodě. Máchá se ve vodě s archandělem. Hermés s loďkou přijíždí potichu, herci se ptají, zda to není chyba a kde má psa. Ještě nejsou připraveni, ale berou si věci a jdou do loďky. Ta se potichu vzdálí a ošetřovatel dokončuje vyprávění, zatím co se svléká ze saka.

Matesis v této hře nic nenaznačuje ani nevysvětluje. Vše popisuje ryze svým úhlem pohledu. Z díla číší „Beckettovská atmosféra“. V tomto díle od počátku převládá metaforické téma. Způsob, jakým je toto drama napsané, se blíží spíše ironickému druhu jeho prózy. Sochami namísto diváků ironizuje lidi, stejně tak, jako postavami herců ironizuje muže, jsou to mužičci, kteří se bojí vlastních žen. Obsáhlejší popis prostoru je u Matesise neobvyklý, dosud se nijak hluboce nezaobíral popisem prostředí ve svých hrách, většinou to byla nějaká neurčitá místa, pláže, dvory atd.

Προς Ελευσίνα (Směr Eleusina) 1992³⁶, premiéra hry byla uvedena v Národním divadle v Athénách v roce 1995. V letech 1997 – 1998 se hrála v Otevřeném divadle. Dílo inspirované W. Faulknerem a jeho hrou „As I lay dying“. Začíná tam, kde končí Ošetřovatel rostlin, odchodem z tohoto života a návratu do nesmrtelné vlasti. Dílo je zasvěcovací ceremonií přechodu ze života do smrti. Cesta návratu, ne s Hemésem na Charónově loďce, ale na trakaři. Jde o cestu na jih ze severního Řecka. K moři, k Eleusině. Postavy nemají jména, jsou to archetypické postavy, Matka, Otec, Dcera, Starší syn a Mladší syn. Udání pořadí postav má svůj význam. V popředí jsou ženy. Nejvýraznějšími postavami jsou hloupá Dcera a zbabělý a slizký Otec, který ji přivedl do jiného stavu. Scéna je složitá, obsahuje vnitřek domu, cestu, zastávky na cestě, městečko a nebe. Drama se odehrává v období osmi dní, od chvíle, kdy zemře matka, až do jejího zanechání ve „vlasti“, na hřbitově, v přístavu,

³⁶ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 136 - 185. ISBN 96-040-6594-7.

v Eleusině, kde odpočívají její rodiče. Z této cesty se vrací domů pouze dcera. Muži se buď ztratí, nebo skončí v blázinci či ve vězení. Mytologická analogie ženských postav je viditelná u matky a dcery, Dimitra a Persefona, ale i matka má analogii s Persefonou, která se zrodila v moři a vrací se do moře. Otec je parodií Dia a Háda, který unesl dceru. Starší syn má podobenství Dionýsa a Mladší Triptolema³⁷. V díle jsou prolamována největší tabu, spojení Otce a Dcery na úrovni reality a Matky a Syna na úrovni snové. Do Eleusiny cestují dvě ženy, jedna mrtvá a jedna těhotná. Do mystérií cyklu života a smrti, tajů zrození je zasvěcena jen Dcera. Muži nepochopí nebo neunesou to velké tajemství. Domů se nevrátí. Drama je složeno z pěti scén. Nese se v duchu středověkého barokního divadla. První nemá název, ale její část se jmenuje «Ο θάνατος της Μητέρας» (Smrt Matky), je to nejrozsáhlejší scéna, druhá scéna «4^η Ημέρα» (Čtvrtý den), třetí «5^η Ημέρα» (Pátý den), čtvrtá nese název «Το Ποτάμι, η Φωτιά» (Řeka, Oheň) a pátá «Ετοιμασία για την είσοδο στην πόλη και τέλος του έργου» (Příprava na vstup do města a konec díla). První scéna pojednává o událostech před smrtí Matky a těsně po ní. Postel umírající Matky je přikryta bílou sítkou proti hmyzu, síťka má ještě metaforický význam závoje. Rodinu navštíví sousedka, tyto výjevy nesou do ponuré atmosféry jistou komičnost. Sousedka žvaní a nikdo jí nevěnuje pozornost, nabízí Matce vejce, ale Matka nechce mluvit, takže neodpovídá. Sem a tam vchází do pokoje Mladší syn a nosí prkna. Větší syn venku hřebelcuje koně. Vchází také Otec a ptá se jak je nemocné a bere si od sousedky vejce. Matka upadá do bezvědomí s otevřenými očima a nedýchá. Opět vchází Otec a nařídí Dceři, aby něco uvařila, a Dcera po něm hodí hrnec. Sousedka se ptá, zda Matku odvezou na její rodinný hřbitov. Otec na to odpovídá, že je to sice daleko, ale že tam pojedou všichni. Sousedka spekuluje, že když Matka umře dnes, mohli by vzít její koš s vejci a prodat je ve městě a přivést za to zpět nějaké peníze. V tom se zjeví Anděl (na scéně jsou vidět jen křídla), ještě neodvádí duši Matky, ale ovívá ji svými křídly (imituje létání duše). Smrt se blíží. Matka v tomto okamžiku poprvé promluví, aby ji sundali závoj (moskytiéru), „*To není můj svatební závoj,*“ říká (motiv svatby s Charónem, jako se vyskytuje například v lidových písních). Otec se jí ptá, jestli už umře, Sousedka se ptá také. Otec se tajně se ptá Dcery, zda umírající ví, co již ví čtenář. Dcera má ale jiné starosti, myslí na to, zda ji vrátí zpět k „jejím“, „její“ nejsou její rodina, ale mrtví. Moc mrtvých je větší než moc živých. V porovnání se smrtí není život ničím. Matka kontroluje situaci, když znovu uslyší zařehotání koně, ví, že je to její Starší syn. Když do pokoje vejde Mladší syn s prkny, upozorní ho, že rakev musí být malá, jelikož se mrtví smršťují a pohladí ho po hlavě a tím mu dá požehnání. Všechno ho

³⁷ syn eleusinského krále Kelea a jeho manželky Metaneiry

rozčiluje, ale není zlostný. Znovu se ozve zlověstné zařehtání, v tom vchází Starší syn s dlouhým bičem oděn celý v bílém. Kůň září, nese něco jako zvěstování, které sám napsal. Zjistíme, že Matka bičovala Staršího syna, zatímco bezmezně milovala Mladšího (toho ale nepohladila od druhé třídy základní školy). Starší syn jí přečte zvěstování a pozdraví ji. Slabost jejího Staršího syna se projevuje „zářením“ a Mladší syn Matce vyčítá, že ona je jeho slabostí, jeho nemocí. Skrže to se zjevuje nezdravý masochistický vztah s matkou, mytologickou předlohou je zde Dionýsos. Matka jako Démétér, nikdy nechtěla svatbu ani děti. Její matka ji ale brzy provdala, aby se jí zbavila. Ona sama ale neodevzdá duši, vezme si ji s sebou, je její. Zahaluje se moskytiérou. Před zahalenou Matkou vyvstávají Otcí znovu výčitky kvůli těhotné Dceři. V tom se objeví za postelí Měsíc v úplňku, symbol Démétér. Matka se ptá, jestli je v úplňku, když se jí dostane kladné odpovědi, žádá, aby ji přikryli. Místo, aby vnímali smrt Matky, začnou znovu výčitky, tentokrát od Dcery, kterou provokuje Starší bratr útržkovitými poznámkami k jejímu těhotenství, zatímco Otec se snaží od tématu nějak odbočit. Tak promeškají matčino nanebevzetí. Antické sestoupení Persefony do podsvětí se stalo křesťanským nanebevzetím. Kristovo sestoupení do Hádu je nanebevzetím syna člověka do nebe, do vlasti. Když rodina vidí prázdnou postel, první na co myslí je, že zemřela s otevřenými očima, to je narážka na Vizyínose a jeho povídku „Poslední cesta jeho života“ «Το τελευταίον της ζωής του ταξείδιον»³⁸, ve které je ústředním motivem strach zemřít s otevřenými očima. Jiné prameny uvádí název povídky „Jediná cesta jeho života“ «Το μόνον της ζωής του ταξείδιον».³⁹ Místo Matky si zakryje oči Mladší syn, tak zavře oči místo ní. Matka doputovala do nebe – Hádu ke své matce. Odešla od divadelního souboru, její role skončila. Vzala si s sebou snubní prsten. Otec ani Dcera ho na jejím prstě nenašli. Teď se konečně zasnoubí s tím, koho sama bude chtít. Když uslyší poslední zařehtání koně, kterého zabijí, přichází Starší syn. Jeho bílé šaty jsou zamazané krví. Prohlašuje, že budou pokračovat, aby dokončili „svatební cestu“. Jistý druh Matesisovy slovní hříčky, která působí humorně. Kombinace zasnoubení Matky a svatby Staršího syna. Se Starším synem dovrší sňatek Matka na nebi. Vražda koně je kruté vykonání oběti a smrti. Mladší syn otírá krev ze šatu Staršího ubrouskem. Starší syn prohlašuje, že v tento den zestárl. Z jinocha se stal mužem, aby se mohl oženit. Mladší syn prožívá záhadnou slabost, která má nějakou souvislost s Matkou. Místo toho, aby zmužněl, stává se znovu závislý na ženské síle Matky,

³⁸ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 154. ISBN 96-040-6594-7.

³⁹ BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. *Slovník řeckých spisovatelů*. 2., přeprac. a dopl. vyd., V nakl. Leda vyd. 1. Praha: Leda, 2006, s. 548. ISBN 80-7335-066-1.

kteřá ho ničí. Od této chvíle se stává přívržencem ženské síly, samým Dionýsem-Křistem. Obětování koně je metaforická sebevražda, obětování normálního života. Symbol koně – Starší syn obětoval mládí a svou životní sílu a také své vlastní nanebevzetí. Starší syn má mytologickou předlohu také v Oidipovi. Otec ve smlouvě o věnu podepsal, že Matku vrátí domů, mytologická předloha přímlyvy Dia za Persefonu. Mladší syn s Otcem rozbijí scénický dům a postel se mění na povoz, kárku. Otec chce, aby se ve městě dcera zbavila hříšného plodu, a dává jí peníze pro lékárníka na potrat. Zároveň ji lituje a sebe taky, ale spíše ironicky. Chlapci vezou povoz, který vypadá jako malá bedna s nohama. Tak to Matka chtěla. Starší si dobírá dvojznačnými řečmi Dceru s Otcem a jejich incestní hřích. Svatební procesí se stává pohřbem a obráceně, smrt ruší sňatek, takže Matka je znovu neprovdána. Synové vlečou povoz a Dcera sedí nahoře. Dcera se Starším synem se neustále dobírají kvůli svým „stavům“. Později prostírají na smuteční hostinu, která se odehrává ve stoje na povozu. Tato hostina je analogií sympózia a pohřebních hostin balkánského venkova, které se konají na hrobech mrtvých a které jsou téměř neměnné od dob antických až do dvacátého století. Rodina hoduje na zemi a při tom vede Matka na nebi monolog. Filozofuje o rolích lidského života, ve smrti rozdělení rolí nemá už žádný smysl, protože všichni jsou stejní. Ve chvíli, kdy dole na zemi dokončili přípravy na cestu, Matka prohlašuje, že nastal čas vrátit se domů, ke svým mrtvým. Matka na nebi i Otec na zemi se ptají, co je za den. Hádankovitá odpověď Mladšího syna, která odhaluje, že je schopen komunikovat s nadpřirozenými silami (motiv i v dramatu Ošetřovatel rostlin), naznačuje, že se nachází mimo čas. Starší syn, který schovává zarámovanou fotku Matky, předpovídá otcí, že se nevrátí z této cesty a to mu působí jeho slabost. Scéna končí hrozebným hukotem (jako ve hře Zákon maloměsta, ve scéně Křídlo). Matka, která sestoupí z nebe na zem, pokračuje ve vyprávění. Hukot je působen tím, jak ochočená zvířata opouštějí domov. Pes, kočka, myši i vrabci s hnízdem odešli jinam. Dům se rozložil. Matka prohlašuje, že od nynějška bude nosit jiný šat, kamenný, bude to domov. Vypráví o vzpomínkách na domovy, matky, které se vrací k matce do vlasti, dcery, které se vrací domů z jiného světa a rodí zase dcery. To, co zůstává, jsou ženy a domovy. Muži a synové se ztrácejí, hledají své štěstí jinde, ničí sami sebe, nebo páchají sebevraždy. Na konci scény je nahoře osvětleno zlaté pozadí byzantské ikony. Cesta se zastávkami dodává dílu epický ráz, toto dílo je více výpravné, jelikož zdůrazňuje čas, který ubíhá. Divák vidí divný vozík, s lidmi na místo koní a náhrobkem uprostřed. Zvláštní soubor, který cestuje Řeckem k moři, doprovází mrtvou zpět do vlasti a členové souboru jsou hnusné bytosti. Otec, u kterého víme s jistotou o jeho krvesmilství, a stejně tak oba bratři, kteří v sobě dusí nějakou

rodinnou historii, která je jen částečně naznačována. V tomto světě jsou muži předurčeni k tomu, aby zmizeli. Domov si zaslouží jen ženy. Domov je matka, dcera, ty jsou krbem, ohništěm života. Tato cesta do země mrtvých je současně svatební cestou, jak to nazývá Starší syn. Je to přechod do stavu předmanželského, před ponižující sňatek s otcem ale i před ustanovení sňatku jako mravní společenské normy. Teď se matka sama svobodně rozhodne, s kým se zasnoubí a vybere si svého Staršího syna. Tím mu bere životní sílu a osobnost. Sám obětoval koně a vybírá si šílenství jako východisko (podobnost s Oidípem). Jak roste v Dceři plod, roste i její poznání a stejně tak je postupně zasvěcována do Eleusinských mystérií, smyslu života a smrti. Nemusí obětovat plod, ať pochází odkudkoliv, ale skutečnou obětí je žít a zachovat život. To nemohou vědět muži, kteří nikdy nemohou být součástí koloběhu zrození až na jednu šťastnou chvíli. Život a smrt jsou v rukách ženy. Ve druhé scéně se nacházíme ve čtvrtém dni cesty. Vůz se nachází na pustém místě a synové hledají převozníka, který je převezme na voru na druhý břeh řeky. Ještě je vidět jejich dům ale jen na samém okraji scény. Stále pokračuje drama mezi Otcem a Dcerou, objevují se nové epizody, které podávají podrobnější informace o tom, jak a proč došlo ke smilství. Otec lamentuje, že mu bůh seslal těžkosti, aby ho vyzkoušel. Plánuje, jak po pohřbu vdá dceru za nějakého starce, který nebude srozuměn s tou újmou. Bratři se vrací s tím, že nemohou převozníka najít a rozhodnou se, že řeku Acherón přeplují sami. Za Matku zapálí svíčku v kapličce. Kapli představuje „Popíček“ „Παπαδάκι“, který drží v rukách malý model kostela. Když procesí zase táhne dál, je to znázorněno tím, že „Popíček“ jednoduše odchází ze scény. Starší syn s sebou nosí sáček, ale nikdo neví, co je uvnitř. Na nebi si Matka začala zkoušet různé šaty, pracovní, těhotenské atd., které znázorňují různé životní role. Na zemi Otec hluboce spí v káře. Mladší syn se bojí, že přestane cítit smutek a proto nespí. Má také schopnost vidět sny druhých, a když je v nich on sám, budí ostatní. Dcera, zatím co plete, omlouvá se mrtvé Matce, že pro ni netruchlí, ale začne, jakmile z ní vyjde „olovo“, ten plod co jí tak tíží. Chtěla Otce zabít, to by byl velkolepější pohřeb pro Matku. Nahoře při zkoušení šatů dojdou na řadu ty svatební. Jen si je oblékne, objevuje se Starší syn, šílenci totiž mohou komunikovat s „oním“ světem. Když se ho ptá, jestli ji doprovodí, že se vezmou, dá jí najevo, že je mrtvá, ale Matka tomu zpočátku nevěří. Z dění vyplývá, že nechce, aby jí více nazýval Matkou. Něco ji se Starším synem spojuje. Už si nepamatuje jeho jméno a vidí ho matně, ale rozkazuje mu, aby se před ní svlékl (erotická scéna). Pak mu podává svůj snubní prsten. Svatý sňatek je dokonán. Není to ale hřích. Starší syn se rozhodl zešílet, schází z nebe na dolní scénu. Vše je mlhavé, nyní si není nikdo jist, do jaké míry je snová či realistická informace o tom, že Matka bičovala Staršího

syna. Nakonec se dozvídáme, že v záhadném sáčku je bičík, který Starší syn přináší Matce. Je to předmět, který je spjat se zabitým koněm, nástroj trestu a sebetřýznění a také sado-masochistických sexuálních praktik. Matka udělala ze syna svůj „nástroj“. Bez ní je bezradný. Smrt Matky znamená smrt i pro něj. Duševní smrt jeho samého jej chrání před sebevraždou. Svatba Matky a šíleného Staršího syna, která se konala na nebi, nakonec nemá takový význam. Význam má, že zničila Mladšího syna, který po smrti Matky cítí nutnost se potrestat tím nejhorším možným způsobem. Třetí scéna, tedy pátý den putování nám odhaluje, že povoz sledují havrani. Průvod doprovází odporný zápach, který zaregistrují muži z hostince. Zde Matesis využívá svou oblíbenou inscenační techniku – cedule. Hostinec je znázorněn dvěma muži, kteří drží ceduli s nápisem „HOSTINEC“. Lidé ve vsi se domnívají, že půjde o pohřeb. Cestující chtějí požádat o vodu. Starší syn, který je v krizi, lidi kolem sebe napadá. Ti je kamenují. Zápach je stále silnější. Starší syn s Dcerou se stále hádají. Ona je stále duchaplnější. Viděla kašnu u vchodu do vsi a Mladší syn tam jde pro vodu. Starší odhaluje, že zná rodinné tajemství, přesto předvádí blázna. V další epizodě se objevuje motiv magie Woodoo, podobně jako v díle Degradace. Když Otec zatlouká hřebíky do rakve, protože se odchlípla prkna, Dcera zařve, jako by dostala ránu do těla. V nohách má přibitý hřebík. Dále se zde vyskytuje magický motiv, kdy se stane skutečností to, co je řečeno. Noc je předváděna hercem, který v každé ruce drží látku dlouhou čtyři až pět metrů. Rodina vchází pod roušku noci. Mladší syn se objeví se zkrvaveným čelem a Starší mu otírá čelo a líbá ho. Je to poprvé, co Mladší syn dostává polibek. Starší syn mu dal polibek Jidáše. Havrani odletěli a Mladší syn tvrdě usne na rameni Staršímu. Na prahu noci se objeví Matka ve svatebních šatech zamazaných krví. Starší syn ji pozoruje. Ve čtvrté scéně vrcholí krutá výprava rodiny. Zkouška řeky a ohně. První epizoda se odehrává na nebi, Matka stále zkouší své šaty a najde zástěru z gymnázia, byla třicet let učitelkou. Ztrácí ponětí o čase. Mrtvá si připadá jako „cizinka“. Vystupuje k ní Starší syn a říká jí, aby se nevracela, protože už by byla přebytečná. Vzadu má přilepená obrovská ptačí křídla, ale ještě není připraven a křídla mizí. Zatímco pokračuje dramatický převoz, který je předváděn pantomimicky, kára spadne do řeky. Rakev je unášena proudem, ale Mladší syn ji z vody zachrání. Nyní je zjevně menší. Otevřela se, a když se do ní podívají, zda je Matka uvnitř, vylije se obsah na podlahu scény s hřmotem padajících měděných a kovových kuchyňských předmětů. Vezmou káru do blízkého kostelíka, aby tam přenocovali. Starší syn vytahuje bičík ze sáčku a začíná bičovat rakev. Oplácí jí spravedlnost. Kostelík, kde nocují, napadl žhář, násilím mu vezmou sirky. Jakmile Starší syn uslyší havrany, nařizuje, aby nastala noc, a v té chvíli přichází noc. Stále

komunikuje s Matkou, ta mu dolů hází sirku a on zapaluje kostel, aby spálil Matčiny pozůstatky. Oheň předvádí tanečníci v červených šatech, jako v barokním divadle. S úsilím učinit hrdinský čin a uhasit rakev se z rakve stává jedno prkno, ikona. Bláznovství Staršího syna posiluje. Leze po čtyřech jako zmrzačené zvíře. Na druhý den vchází do města. V páté scéně se oběť mladíků naplňuje, stejně jako konečné zasvěcení Dcery do smyslu života. Scéna začíná tím, že Matka poznává rodinný hrob, který je vidět za scénou. Mladší syn brečí, po pohřbu navždy ztratí svou Matku. Starší syn se již opravdu zbláznil a stává se koněm. Chodí po čtyřech, vytahuje ze sáčku uzdu a další potřeby. Teď je jasnější oběť koně. Byla to metaforická sebevražda. Místo koně teď přebírá Starší syn. Ostatní chtějí zavolat doktory z blázince. Mladší v tom zmatku pobodá obrovským kapesním nožem tři lidi, kteří zírají na ten výjev. Sebeobětování mladíků je dovršeno. Jeden bude odvezen do blázince, druhý do vězení. Dcera odmítá jít do lékárny pro lék na potrat. Otec vede zdravotníky a líbá Staršího syna polibkem Jidášovým. Starší syn od Dcery žádá požehnání jako od Matky. Ta mu dává peníze, které měla na lék, protože si dítě nechá. On ji zase na oplátku dává snubní prsten Matky. Mladšího syna odvádí dva četníci a Otec zapírá, že ho zná. Mladší syn zabil, protože chtěl vzkřísit Matku. Místo zvířecí oběti chtěl učinit lidskou oběť. Dcera ho pozoruje z povzdálí a běží za ním. Otec nepozorovaně mizí. Matka zůstává na scéně a úplně sama se pohřbívá do rodinného hrobu a loučí se s tímto světem. Dcera se vrací a vidí, že Matka je již připravena a rozhodne se vrátit domů. Je zasvěcena do Eleusinských mystérií. Dcera je mladá Déméter a snoubí se sama se sebou Matčíným prstenem. Známý Matesisův motiv androgynismu ze hry Degradace, 1969. Stará Matka je už soběstačná, nikoho nepotřebuje. Všichni potřebují ji. Pokračuje v návratu do vlasti, domov potřebuje nějakou matku. Domov jí dává „Popíček“. Všichni zase cestují, až na Matku, ta zůstává doma ve vlasti. Dcera, mladá matka se také vrací domů, do vlasti.

Hra má dvě úrovně, fantastickou a snovou, v podobě nebe, vykreslení onoho a tohoto světa, tajemné vztahy mezi oběma bratry a Matkou. A také reálnou, která se odehrává okolo incestního vztahu Otce a Dcery. Objevuje se i další oblíbený Matesisův motiv hlubiny, Matka vidí, že okolo postele je moře. Také se zde objevuje motiv hlíny, hlína má podle Matky chuť. Reálný svět se pojí s divadelním světem, Matka prohlašuje: „*Tihle dva hrají mé syny.*“ Mytologickými předlohami Matesis konfrontuje ohavnost lidí, krvesmilství Otce a Dcery. S motivem hluku při odchodu domácí zvěře z domu se setkáváme také v Psí Matce. Velmi silné a důležité téma je Matka. Ani tato matka, jako mnoho jiných v Matesisově tvorbě, nechtěla mít děti a žádný ze synů se nechtěl oženit, stejně jako v dramatu Vyhnanství.

Základem rodiny a domova jsou ženy. Nepřítomnost otců je jeden ze základních rysů také amerického moderního dramatu, jako například Eugene O'Neilla a Tennessee Williamse, a také realistických románů W. Faulknera.⁴⁰ Toto představení v Otevřeném divadle „Ανοιχτό Θέατρο“ mělo úspěch stejně jako hra Ošetřovatel rostlin.

Η βουή (Hukot) 1997⁴¹, je hra, která je inspirována řeckými mýty. Mísí se zde antika a křesťanství s turistickou prohlídkou. Děj se odehrává na zvláštním místě, v paláci Atreovců, který je v současnosti muzeum. Ústředními postavami jsou Elektra, Klytaimnéstra a Orestes. Stařeny, Elektra a Klytaimnéstra, které se nenávidí kvůli starým křivdám a vraždám, žijí v paláci v Mykénách a Orestes se tam vrací skryt v hloučku turistů, aby dokončil to, co je nevyhnutelné. Díky výkladu průvodkyně se všem živě vybavují všechny kruté činy, které se zde v dávných dobách odehrály. Ve sklepení je obřadní místo-toaleta, kde žijí Elektra, Klytaimnéstra a Aigisthos (syn Thyesta), který je mrzák na kolečkovém křesle ve vegetativním stavu jako „rostlina“/„φυτό“. Čeká na Oresta jako na mesiáše. Všem je sedmdesát pět let a ženy věří, že od vraždy Agamemnona uběhlo jen čtyřicet dva let. Věřící, že hluk, který slyší, působí občané Mykén, kteří obléhají palác a chtějí rozbít vrata měděnými nohama. Průvodkyně vysvětluje Turistům, že hluk působí divoká prasata, která obývají okrajové části Mykén. Každý rok se koná v obřadní síni slavnost, která připomíná Thyestovy Hody⁴², a v této době je možné snít a vstupovat do snů druhých. Z osvětlovacího zařízení jsou sem tam slyšet hlasy Erínyí. Ve svém snu Aigisthos vstává a hraje Agamemnona připraveného táhnout na Tróju. Přichází herci z Trojské války a v jejich představení se všichni proplétají. Nechají Klytaimnéstru hrát Andromacha a Hekabé⁴³. Sen končí, Aigisthos se mění v mramorovou sochu a nakonec přijde Orestés, krásný jako anděl s křesťanským evangeliem a zabije v Telesterionu „Τελεστήριο“⁴⁴ Klytaimnéstru. Tou samou sekýrou zabije Elektra Oresta-Spasitele. Na konci se stále objevuje Průvodkyně s Turisty a při Thyestových hodech se i z nich stávají mramorové sochy. Elektra se stává novou Klytaimnéstrou. Ve skutečnosti je hukot působen dusotem nohou třiceti tisíc Bohů, kteří jsou na cestě ze Salamíny do Eleusiny, aby pronásledovali Xerxa a Asiaty, protože jim překáží ve vykonávání Eleusinských mystérií.

⁴⁰ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 162 - 163. ISBN 96-040-6594-7.

⁴¹ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 185 - 187. ISBN 96-040-6594-7.

⁴² Atreus dal zabít Thyestovy děti a uspořádal mu z nich hostinu

⁴³ Dcera Frýžského krále Dimanta, žena trojského krále Pirama, matka Hektora a Parida

⁴⁴ velký sál v Eleusině, Telesterion (z řeckého: τελείω - dokončit, plnit, zasvětit, zahájit) byl jedním z hlavních center Eleusinských mystérií.

Spojení mýtu a křesťanství je jen hmota, která tvoří hustou síť těžko vysvětlitelných významů.

Ve hře se objevuje magická atmosféra a pověsný groteskní Matesisův humor. Ze známých Matesisových motivů jsou zde sochy, které se mění v lidi a opačně, schopnost vidět a vstupovat do snů druhých, vraždy, obětování, mrzáci a také andělé.

Ενοικιάζεται φύλακας άγγελος (Pronajímá se anděl strážný) 2002⁴⁵, toto drama se nedělí na samostatné scény ale jsou zde naznačeny jisté části. Dílo začíná zvláštní scénou, ve které Matka „odebírá“ dům, shora to sleduje Anděl strážný. Anděl je záhadný Mladý muž se stopami po hřebech. Pár (Pan a Paní) se vrací domů, ale nenachází svůj dům. Trpí zvláštní ztrátou paměti, nepamatují si svou adresu, navíc je nepoznávají ani sousedé, nerozumí jejich řeči, budou asi turisté. Záhadný Mladík je jejich syn. Společně s domovem ztratili dítě, ale nepamatují si jeho jméno. S tolika ztrátami a oběťmi v jednom večeru si zaslouží svatozář. V základech domu je teď moře, hodně modré, až zelené. Zůstali v noci sami, bezradní, bez přístřeší. Osířelí rodiče se rozhodnou stát žebráky a spát na dlažbě. Od této chvíle začíná fraška. Pár postupně ztrácí městské způsoby, postí se a ani z vylučovací sestavy jim nic nevychází. Opouští pozemské statky, jen když zemřou, budou znovu vzkříšeni. Darem dostanou kulomet a Paní s ním bezohledně střílí, aby se nenudila. Pomalu se objevují abstraktní příznaky na jejich tělech. Chybí nehty, tmavé vlasy Paní se mění ve světlé a na krátko ostříhané (jako je zobrazován anděl v evropském ráji). Objevuje se mladík s úsměvem kúra a představuje se jako „dodavatel“ zázraků. Má na těle stopy po hřebech. Po desátém dnu hladovění vidí sny druhého, tento sen je promítán na vitríně za nimi. V druhé části Metař, který uklízí ulice, chce sebrat ze země Paní, ale ta ještě žije. Postupně pár ztrácí nohy. Po čtyřiceti letech, je navštíví Matka a chová je, jako by byli její děti. Přináší také „náhradní části“ pro mrzáky, ale v dětské velikosti. Přináší jim také fotky z dětství. Pán vytahuje lastury z jednoho podpaží a z druhého rukávu celou ruku. Teď je blízko ke svátosti. Metař jim přináší orámovaný obraz, který si objednali na ikony. Ty jim dává Mladík. Postupně pár ztrácí paměť a pocity. Dva mrzáci se připravují, že se nechají vyfotografovat (jako v díle Obřad), ale fotograf nepřichází. Modř se stává sytější a s jedním zahřměním se před nimi objevuje jejich domov. Matka se objevuje s bičem (Směr Eleusina) a uznává, že udělala chybu. Oni nejsou jejími dětmi. V cambiamentu⁴⁶ „καμπιαμέντο“ se ještě více rozpíná modré světlo, zatímco je slyšet muzika. Pár se dostává do extáze a tančí, bez nohou. Na konci jen oni mají svatozář.

⁴⁵ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 192 - 195. ISBN 96-040-6594-7.

⁴⁶ z italského, znamená změna/proměna; v opeře změna scény, která nepotřebuje přestávku

Když umřou, pečuje o ně Matka a Mladík. Dva sáčky (duše) letí do okřídleného sudu, takto je vyobrazen Hermés, průvodce duší. Matka je nechala, aby věřili, že jsou její děti. Na konci zůstává Mladík na scéně. Houbičkou smývá z rukou stopy po hřebech.

V tomto díle převládají opět satirické a křesťanské prvky, masochistické sklony, mučení, obětování, svatozář, andělé a nanebevzetí. Z dalších motivů se zde můžeme setkat s domovem, hloubkou v podobě oceánu pod domem, matkou, zapomínáním jmen, vymizení tělesné bolesti. Stejně v mnoha dalších dílech také s kulometem a střelbou.

Díla Vrcholné fáze se vyvíjí ve dvou směrech. Na jedné straně převládá scénografie, obrazy a pantomimické předvádění scén s intenzivním užitím zvuku, který nevychází od herců. Na druhé omezuje mluvený projev, fraško-komediální humor a díla jsou spíše hádankovitá, abstraktní. Převládají zde citáty a naznačování mýtů a křesťanských motivů jako zvěst dobré smrti, kterou čte Starší syn Matce v díle Směr Eleusina. Divadelní hry se blíží více prozaické tvorbě a spíše jim prospívá četba než divadelní představení. Je zde nutná velká míra fantazie a zručnosti režiséra a scénografa⁴⁷.

V celém Matesisově díle je konfrontováno pojetí „domov – vlast“, skutečná vlast lidí je jejich domov, ta druhá vlast je jen abstraktní pojem, který je neustále podrobován spisovatelově sarkasmu, jako např. nazýváním Řecka zdrobnělinou „Ελλαδίτσα“, nebo spojením: Matka Řecko pojíždá své děti „Μητέρα Ελλάς τρώει τα παιδιά της“⁴⁸. V centru tvorby je smrt, zejména otázka, co znamená smrt. Tvoří nový, svůj vlastní svět. V jeho díle není důležitý výklad, ale prožitek.

Jedenáct z těchto dramát se hrálo v Národním divadle v Athénách. Jeho hry Προς Ελευσίνα a Ενοικιάζεται φύλακας άγγελος byly inscenovány také v Národním divadle bývalé Jugoslávie v Bělehradě.⁴⁹ Za svou dramatickou činnost získal v roce 2000 „Velkou cenu divadelní kritiky“.

Nejvýznamnějším počinem na poli prózy se stal autorův první román „Η μητέρα του σκύλου“ – Psí matka (1990 – 2008 nejméně 52 vydání). Psí matka byla přeložena do mnoha cizích jazyků a vydává se v mnoha zemích. Příkladem můžeme uvést Velkou Británii (ve

⁴⁷ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 187 - 192. ISBN 96-040-6594-7.

⁴⁸ ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, s. 160 - 161. ISBN 96-040-6594-7.

⁴⁹ Νέο έργο του Μάτεσι σε Αθήνα και Βελιγράδι. In: *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ* [online]. 23-02-2001, 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: [http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_civ_7_23/02/01_I7064900=I7064900=%7C01&01-0201!cod230201\\$36013.html](http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_civ_7_23/02/01_I7064900=I7064900=%7C01&01-0201!cod230201$36013.html)

keré vyšlo mnoho kladných recenzí^{50;51;52}), Kanadu, Německo, Holandsko, Francii, Španělsko, Itálii, Srbsko a v neposlední řadě také Českou republiku. Za tento román získal Pavlos Matesis také mnohá ocenění. První v roce 1998 „Βραβείο Ελληνόφωνων Κάτω Ιταλίας“ (Ocenění rodilých mluvčích řečtiny, žijících v Jižní Itálii)⁵³. Roku 2002 získal román mezinárodní literární cenu Giuseppe Acerbi⁵⁴. Podrobně se tomuto románu bude věnovat v této práci samostatná kapitola.

Do českého jazyka byl přeložen také román, *Ο παλαιός των ημερών* (Starý dnů) 1994, který bude v této práci více přiblížen v kapitole Matesisovo dílo v českém překladu.

U dalších románů, které pocházejí z vrcholného období Matesisovy tvorby nám postačí stručné obsahy, které jsou dostupné elektronicky, jelikož jsme vytěžili dostatek materiálu z publikace Waltera Puchnera a tyto romány v ní bohužel chybí.

Σκοτεινός οδηγός (Temný průvodce) 2002⁵⁵, hrdinka Myrtáli (pseudonym), která má za sebou ve svých patnácti letech krátkou službu v „bordelu“ madam Pandasiasové a dvě vraždy, které na ní nezanechaly nejmenší dojem, už pochopila mnohé a také velmi brzy z tohoto světa a proto si vybrala uniknout do své vlastní reality. Sestoupila i do Hádu, ale to nechápala. Když se vracela, pochopila, že nejlepší bude, když dál nebude existovat jako člověk ale stane se formou románu a fantazie. Jedině tak se vyhne dvěma otravným problémům, životu a smrti. Temný průvodce zcela následuje svou osobní realitu, stejně tak jako každý člověk. Z námětu lze usuzovat, že v díle Matesis opět hojně využívá inspiraci mytologií, kterou svým osobitým způsobem mísí se současností.

Μύρτος (Myrtos) 2004⁵⁶, Myrtos je malý chlapec. Narodil se spící a ještě do nynějška, svých osmi let, se neprobudil. Čtenář se nedozví, proč Myrtos odmítá spojení se světem, na který přišel. Spí s úsměvem a dlaní na tváři, jako by se chránil proti polibkům. V uzavřené venkovské společnosti roku 1940, jsou v jeho blízkosti lidé, kteří jsou si jistí, že hlásají dobro, ale jsou to nic netušící nositelé zla. Svými intrikami a naivitou posunou děj románu

⁵⁰ BARR, N., HICKLING, A. and MONTGOMERY, I. Review: Paperbacks: Fiction. *The Guardian* London (UK). July 10, 2010. ProQuest Central. ISBN 02613077.

⁵¹ Allen T, Smith M, Allardice L. The Daughter (Book). *New Statesman* [serial on the Internet]. 132. June 16, 2003, vol. 132., no. 4642., s. 55. [cit. 2013-27-10]. Dostupné z: Academic Search Complete. [EBSCOhost]

⁵² POPESCU, L. War through the Eyes of a Child. *The Independent*. London (UK). August 30, 2010. ProQuest Central. ISBN 09519467.

⁵³ V jižní Itálii žije v oblastech Kalábrie a Apulie zhruba 42 tisíc rodilých mluvčích řečtiny

⁵⁴ PREMIO LETTERARIO GIUSEPPE ACERBI: Narrativa per conoscere e avvicinare i popoli. In: *www.premioacerbi.com: l'albo d'oro* [online]. Associazione Giuseppe Acerbi, 2009 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.premioacerbi.com/albo.htm>

⁵⁵ Σκοτεινός οδηγός. In: *..BiblioNet : Σκοτεινός οδηγός / Μάτεσις, Παύλος, 1933-2013* [online]. 2000-2012 [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: http://www.biblio.net.gr/book/69252/Μάτεσις,_Παύλος,_1933-2013/Σκοτεινός_οδηγός

⁵⁶ Μύρτος. In: *..BiblioNet : Μύρτος / Μάτεσις, Παύλος, 1933-2013* [online]. 2000-2012 [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: http://www.biblio.net.gr/book/88279/Μάτεσις,_Παύλος,_1933-2013/Μύρτος

k děsivému konci. Tito lidé ho velice rozčilují, přízemním cynickým humorem (i když zrovna nejsou přítomni), navíc tolerují mizerné činy. To dožene společenské prostředí k intrikaření a k touze „kamenování“. Tehdy Myrtos vstane. V noci všechny zapálí a odejde.

Αλδεβαράν (Aldebaran) 2007⁵⁷, Arabové dali název Aldebaran nejjasnější hvězdě ze souhvězdí Býka. Kdosi věřil, že láska ho vynese k němu nahoru, ale byl téměř zničen, protože kdosi druhý jej nenásledoval a zůstal uvězněn na Zemi. Z pocitu viny a výčitkami svědomí byl odsouzen v nepřítomnosti. Jenže z hluboké magie může vzejít mnoho zázraků. Lze jen s obtížemi chápat a předpokládat, že i tento druh lásky, který někdo nezná a neúčastní se jej, je skutečný, i tak si ale Aldebarana zaslouží. Zaslouží si se životními partnery jednoduché a vznešené věci jako jsou humor, láska a přátelství.

Poslední román, který Pavlos Matesis napsal, je Graffito (Graffito) 2009⁵⁸. Místo stručného obsahu je uveden několika zásadními otázkami. Co když se předloží v parlamentu náhlá smrtelná a infekční choroba? Co když ve snaze zabránit šíření této zhoubné nemoci vojáci zazdí dveře a okna parlamentu, přemístí příbuzné politiků a korupčníků na náměstí a učiní z nich zápalnou oběť? Co když jistí dravci z parlamentu, kteří míří „vysoko“ přenesou nákazu na nebeské bytosti? A sochy pokojně odejdou pryč z muzeí a budou v míru žádat o sklenici vody? A když občan uzří následky běsnění choroby: hlavní město srovnané se zemí, rozkvetlé louky v místech kde bylo plno lidí (dříve 6 milionů, nyní 6 tisíc)? Co když jsou nyní všichni šťastní a vše vnímají jako „happy end“ a rozhodnou se, že parlament, zákony i stát jsou jim k ničemu? Tyto otázky zvláštním způsobem podávají ucelený obraz Matesisova vztahu ke státu jako abstraktní instituci.

Dále vydal soubor článků Έκθεσις ιδεών (Expozice myšlenek) 2006, které publikoval v novinách „Το Βήμα“, „Τα Νέα“ a také v časopisech „Η λέξη“ a „Εντευκτήριο“ (1985 – 2005)⁵⁹.

Neméně významná je i jeho překladatelská činnost. Do novořečtiny překládal z angličtiny díla těchto autorů: Peter Ackroyd, Margaret Eleanor Atwood, Sean O'Casey, Marianne McDonald, William Faulkner, Stratis Chaviaras, Henrik Ibsen, Veronica Ions, Ben Jonson, Eugene O'Neill, Joe Kingsley Orton, Harold Pinter, Williams Tennessee, William

⁵⁷ Αλδεβαράν. In: *..BiblioNet : Αλδεβαράν / Μάτεσις, Παύλος, 1933-2013* [online]. 2000-2012 [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: http://www.biblionet.gr/book/125658/Μάτεσις,_Παύλος,_1933-2013/Αλδεβαράν

⁵⁸ Graffito. In: *..BiblioNet : Graffito / Μάτεσις, Παύλος, 1933-2013* [online]. 2000-2012 [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: http://www.biblionet.gr/book/148281/Μάτεσις,_Παύλος,_1933-2013/Graffito

⁵⁹ *..BiblioNet : Μάτεσις, Παύλος, 1933-2013*: <http://www.biblionet.gr/>. ΕΘΝΙΚΟ Κ'ΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ (ΕΚΕΒΙ).

..BiblioNet [online]. ©2000-2012 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: http://www.biblionet.gr/author/12455/%CE%A0%CE%B1%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%82_%CE%9C%CE%AC%CF%84%CE%B5%CF%83%CE%B9%CF%82

Shakespeare. Hra Veselé paničky windsorské Williama Shakespeara, přeložená Pavlosem Matesisem se hrála v divadle Tzeni Karezi „Θέατρο Τζένη Καρέζη“ v Athénách od října 1998 do ledna 1999.⁶⁰ Z francouzštiny: Antonin Artaud, Jules Dassin, Alain-Fournier, Jean Genet, Sławomir Mrożek, Henri Stendhal, Roger Vitrac. Ze španělštiny: Fernando Arrabal, Adolfo Bioy Casares. Dalším významným překladatelským počinem je převedení 8 Aristofanových her ze staré řečtiny do novořeckého jazyka.⁶¹

V dostupných medailoncích je velmi často opomíjena další velmi důležitá literární činnost, a tou je básnictví. Nejen že překládal mnoho básní zahraničních autorů do novořeckého jazyka, ale také sám básně tvořil. Od roku 1968 byl členem „Řecké společnosti na ochranu duševního vlastnictví“ A.E.P.I. (Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας) a jako člen této organizace napsal více než sto textů k písňím. Nejznámější z nich si uvedeme např.: „Κουρσάρος“ Korzár, „Φυλακαί Κερκύρας“ Věznice na Kerkyře (hudba Λάκης Παπαδόπουλος/Lakis Papadopoulos), „Κόκκινα τριαντάφυλλα“ Červené růže, „Πουλημένοι“ Prodaní, „Αγόρι αφίλητο“ Nepolíbený chlapec (hudba: Σταύρος Ξαρχάκος/Stavros Xarchakos).⁶²

⁶⁰ . World Shakespeare Bibliography 1998 (1999). *Folger Shakespeare Library in association with George Washington University* [online]. 1998, vol. 50, no. 5, s. 643 - 831 [cit. 2014-07-31]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2902383>

⁶¹ .:BiblioNet : Μάτεσις, Παύλος, 1933-2013: <http://www.biblionet.gr/>. ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ (ΕΚΕΒΙ). *..BiblioNet* [online]. ©2000-2012 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: http://www.biblionet.gr/author/12455/%CE%A0%CE%B1%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%82_%CE%9C%CE%AC%CF%84%CE%B5%CF%83%CE%B9%CF%82

⁶² «Έφυγε» ο Παύλος Μάτεσις. In: *ΑΕΠΙ: Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας* [online]. 2007 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: http://www.aepi.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=773&Itemid=137

2. MATEISISOVO DÍLO V ČESKÉM PŘEKLADU

Tato kapitola se bude zabývat Matesisovou tvorbou v českém překladu. Do dnešního dne se českému čtenáři dostala do rukou pouze dvě díla, tohoto řeckého autora. První byl román *Psí matka*, který vyšel v roce 2006 (originál byl vydán v Athénách roku 1990)⁶³ a román *Starý dnů*, který vyšel v roce 2010 (originál byl vydán v Athénách roku 1994)⁶⁴. Oba romány přeložila Soňa Dorňáková-Stamu a vydalo je brněnské vydavatelství HOST a na obě díla si musel český čtenář počkat dlouhých čtrnáct let od vydání originálů.

2.1 Stručný obsah románu *Starý dnů*

Děj se odehrává v Řecku v hornaté krajině, ale blíže není určeno kde. Popis kraje může být inspirován skutečnými názvy vesnic, ale je spíše dílem autorovy imaginace, protože bychom je stěží mohli nalézt na mapě Řecka ve stejné oblasti. Hlavními postavami románu jsou Eliseos původem z vesnice Astras, který se považuje za čaroděje a má dojem, že má kouzelnou moc. Zagros z vesnice Pylea, který přijde o rodinu a dům, pak o manželku i o dítě a stane se Eliseovým společníkem. Teta Malavita z vesnice Omvria, která je skutečnou tetou Eliseose a Nathan, bratranec tety Malavity, který onemocněl nakažlivou nemocí a který se vrací na sklonku života dožít do své rodné vsi Vrondu.

Eliseos, šarlatán, který věří, že má zvláštní schopnosti, je vyhnán ze své rodné vsi po té, co nevzkřísil mrtvého starce, jak slíbil. Usadí se ve vsi Pylea, ve stáji u Zagrosova domu, který lehl popelem a v kterém uhořela i Zagrosova rodina. Zagros odchází do vedlejší vsi ke své snoubence, ale plánuje dům znovu postavit a pak se tam se svou budoucí ženou nastěhovat. Eliseos v kraji zatím dostává pověst svatého a lidé mu začnou říkat „Prorok“, protože nachází vodu ve vyprahlé krajině a uzdravuje zvířata. Jenže mimo to dělá zázraky i tak, že se snaží vzkřísit mrtvé tím, že s nimi obcuje. Vzkřísit mrtvé se mu ale nedaří a vraždí svědky. Lidem ve vsi vykládá, že došlo k nanebevzetí a že mrtvé odvezlo spřežení. Vesničané nechtějí být za hlupáky, chtějí být hodni toho božského úkazu, tak Eliseovým mystifikacím věří a podporují je.

⁶³ MATEISIS, Pavlos V. *Psí matka*. Vyd. 1. Brno: Host, 2006, Úvod. ISBN 8072941526.

⁶⁴ MATEISIS, Pavlos V. *Starý dnů: román*. Vyd. 1. Brno: Host, 2010, Úvod. ISBN 9788072943494.

Zagros se po smrti svého dítěte a po odchodu své manželky rozhodne stát Eliseovým společníkem. Hlavní hybnou silou je mu z počátku touha pomstít smrt svého dítěte, kterou dává Eliseovi za vinu. Zagros si odsekne prst, aby si k sobě Eliseose připoutal a aby mu Eliseos věřil, že má dar dělat zázraky. Mezitím se ale jejich společné soužití vyvine v hluboký a vášnivý homosexuální vztah, který by společnost nedovolovala, pokud by nebyli považováni za „svaté“. Zagrosova touha pomstít svého mrtvého syna pomalu slábne, protože je zaslepen krásou a láskou svého druha.

Oba chodili po kraji, dělali zázraky a tak si u lidí získávali respekt. Nakonec se lidé začali modlit k nim, místo k Bohu. Tak dlouho čekali na svaté, že je přijali bez jakékoliv skepse. Jen teta Malavita zachovávala chladnou hlavu a věděla, že Eliseos ani Zagros žádnou zvláštní moc nemají.

Mezi tím se vrátil z Ameriky do své rodné vsi Vrondu Nathan, bratranec tety Malavity. Ochořel nakažlivou nemocí a vesničánům slíbil, že veškeré své bohatství odkáže tomu, kdo o něj bude pečovat. Sousedé mu zdarma opravili dům, matky mu posílaly své nezletilé dcery, protože měl rád mladá děvčátka, a doufaly, že když mu budou po vůli, zahrne je do závěti. Do školy dětem posílal i bonbony, které olizoval, aby se nakazilo co nejvíce dětí a odešly s ním na onen svět. Tomu udělala přítrž až teta Malavita, která přijela za bratrancem, dárky od vesničánů pálila a po pár dnech Nathana otrávila. Po jeho pohřbu vesničané zjistili, že je Nathan napálil, v truhle, kde měla být závěť, byl jen papír se sprostou nadávkou a dva dolary.

Nadcházejícího jara se na březnový jarmark chystali i Eliseos a Zagros, kteří slíbili vykonat tři zázraky. Lidé ze vsi Vrondu zázrak potřebovali, jelikož 13 děvčátek, kterým nebylo ani patnáct let bylo v pátém měsíci těhotenství. Na jarmark se sjížděli lidé z kraje a při čekání na to, až Eliseos a Zagros vykonají zázraky, si navzájem škodili. Lidé ze zadních míst se chtěli dostat na přední místa, házeli si hlínu a jed do jídla, zapalovali se navzájem, a když to Eliseos zpozoroval, řekl, že v tomto chaosu žádný zázrak nevykoná. Ve zmatku se splašily muly a několik lidí ušlapaly a ti, co nebyli ušlapáni, se vraždili navzájem. Matky zabíjely své těhotné dcery, aby se nevrátily s ostudou zpět do vsi. Tím byla vesnice od hříchu očištěna.

Kokalu, jiná vesnice v kraji, zůstala dlouho bez zázraku, ale i bez pohromy. A tak jeden z občanů vesnice navštívil Eliseose a zeptal se ho, proč se jejich vsi vyhýbá, měl dojem, že jimi pohrdá. Eliseos řekl, že nebylo jejich návštěvy zapotřebí, protože vesnice Kokalu si žije poklidně a spokojeně. Dal ale vesnici dar. Obraz Madony s děťátkem, jehož tělo bylo nahé a bylo to tělo mladého muže. Nikdo si nedovolil se proti obrazu rouhat, i když sám obraz byl rouháním proti Bohu. Teta Malavita se rozhodla, že pojedje do Kokalu a zjedná tam pořádek.

Chtěla obraz zničit. Vesnice byla vypálena. Na popud jednoho z občanů přijeli do vsi četníci a ti chtěli vyšetřit jak masakr na jarmarku, tak vypálení vesnice Kokalu. Nechali poslat pro Eliseose a Zagrose, jelikož tito dva byli označeni za viníky březnového masakru na jarmarku. Jeden občan se proti policii postavil, ostatní se pak přidali a jednoho policistu zabili a další poslali do města bez bot s tím, aby se nepokoušeli zkřivit jediný vlásek jejich „svatých“. Lidé z vesnic se usmířili a společnými silami znovu Kokalu postavili. Po té pole rodila dvakrát více a přišel blahobyt.

Zagros se na pár měsíců ztratil a přebýval na starém hřbitově, kde chtěl obnovit hrobku své rodiny a hlavně hrob svého syna. Pak se skrýval nějakou dobu v horách. Lidé byli znepokojeni tím, že je opustil a ptali se Eliseose, proč je „svatý“ opustil. Jednoho dne, se Zagros vrátil zpátky, aniž by tušil, zda chce dokonat svou pomstu či nikoliv. Ale byl velice rozzlobený na své mrtvé dítě, že kvůli němu bude muset plán pomsty dokonat. Eliseos se Zagrose neptal, kde byl. Chtěl po něm jediné, vědět jeho velké tajemství. Zda je to tajemství, že je vzkříšeným synem „Starého dnů“⁶⁵. Jenže Zagros mu místo toho pověděl pravdu o tom, jak mu lhal a jak si usekl prst. Pověděl mu také, kde prst najde. Eliseos zjistil, že najednou ztratil svou moc konat zázraky. Jediný způsob, jak Zagrose potrestat za to, že ho oklamal, byl vykoupit ho smrtí a tak ho podřízl.

2.2 Společné rysy románů *Psí matka* a *Starý dnů*

Oba dva romány se liší ústředním tématem a také dějem. *Psí matka* je občas humorná, lehčeji stravitelná a utrpení, které v knize autor popisuje je vyváženo dobrem. Druhý román je mnohem temnější a na mnoha místech se čtenáři může dělat nevolno z toho, jakým barvitým způsobem je popisováno zlo a z něj pramenící utrpení. Mají toho ale také mnoho společného a dalo by se usuzovat, že to, co oba romány spojuje je autorův osobní postoj k důležitým prvkům společnosti. V obou dílech je tematicky nahlíženo na náboženství, postoj k autoritám, vlasti a národu. Dále se v obou dílech objevují prvky naivity člověka a také homosexuality. V románu *Starý dnů* je plně vykresleno tabuizované sexuální téma jako pedofilie.

Strukturně se díla shodují ve velmi mlhavém časovém označování děje, kdy se na základě indicií můžeme jen dohadovat, v jakém časovém rozmezí se zhruba odehrává děj románu. Společné mají také velmi časté až chaotické střídání dějových linií, což čtenáři může mnohdy ztěžovat orientaci v díle.

⁶⁵ Starý dnů – jméno pro Boha, Bible, Kniha Daniel

Některé prvky, které se v psí matce objevují jen okrajově, jsou v románu Starý dnů dovedeny do krajnosti a imaginace, kterou se autor nechal unášet při psaní tohoto románu, může čtenáře velmi šokovat.

Naivita lidí ve společnosti je v Psí matce podávána spíše úsměvným, vřelým až humorným způsobem, a to zvláště v podání hlavní postavy, která naivitou překypuje. Rubini je obrazem naivního člověka, se kterým soucítíte, občas se pousmějete nad tím, jakým způsobem se dívá na svět. Bohužel naivita vykreslená v románu Starý dnů je až zarážející, strašlivá a neuvěřitelná. Zejména naivita obyvatel vesnice Vrondu, kteří pro peníze klidně nechají zneužívat své vlastní nezletilé dcery. Dalo by se vyvozovat, že při psaní románu Psí matka chtěl Pavlos Matesis čtenáři nabídnout alespoň ještě trochu víry ve společnost, ale v románu Starý dnů nad ní již vykresluje silné opovržení.

Například vztah k náboženství a k očištění od hříchu. Autor v Psí matce dává svým postavám naději, že pokud učiní pokání, jako například paní Asimina, Rubinina matka, která do smrti nepromluvila, protože se cítila pošpiněna tím, že byla „kolaborantka“ a „děvka“, aby uchránila své děti za okupace od smrti hladem, bude jim odpuštěno. Rubini byla velice zbožná, ačkoliv na konci románu říká, že Bůh neexistuje. Proto se nikdy fyzicky neoddala žádnému muži a tímto způsobem chtěla odčinit hřích své matky. V románu Starý dnů se za jakýkoliv hřích spáchaný nejen proti Bohu ale také proti místním „svatým“ trestá krutým způsobem a ve většině případů je trestem smrt.

Vztah k vlasti, národu nebo vlajce je v obou dílech popisován velmi podobným způsobem. Vlast, národ nebo vlajka neznamená pro samotného člověka nic. Vlast jsou pro hlavní hrdinku prvního románu dva důchody, národ není vidět a vlajku její matka použila jako látku na košilky a „spod'áry“. V druhém románu opět vlajka a vlast nebo král pro obyčejné vesničany nic neznamenaají. Nebojí se dokonce ani napadnout policisty, kteří by chtěli ublížit jejich „svatým“. Pro obyčejného člověka, který žije „jak se dá“ národ, vlast, král ani vlajka nic neznamenaají, ani zákony pro ně neexistují, protože se snaží přežít. Řídí se vlastními pravidly, zákony silnějšího.

Homosexualita se v prvním románu objevuje jen ve vyprávění hlavní hrdinky, když vzpomíná na své známé z dětství nebo dospělosti. V druhém románu se ale stává jedním z ústředních témat. Homosexuální vztah dvou „proroků“ je zde tolerován díky naivitě lidí, kteří by za jiných okolností něco takového nestrpěli. Dalším tématem je pedofilie, která je v prvním díle spíše naznačena a to s homosexuálním podtextem. Ve druhém díle je

popisována dosti šokujícím způsobem, a pro běžného čtenáře to může být velmi těžko stravitelné.

Zlo ve společnosti je v románu *Psí matka* spíše jen naznačováno, ale na druhou stranu je také vyvažováno něčím dobrým, humorným, takže výsledkem je odlehčení tématu. V druhém románu *Starý dnů* je bohužel zlo plně rozvinuto a stává se ústředním tématem knihy.

3. ROMÁN PSÍ MATKA PAVLOSE MATESISE

3.1 Obsah díla

Příběh románu se odehrává zpočátku ve fiktivním městečku Epalxis a postupně se přesouvá do Atén. Hlavní postavou je Rubini Meskarisová, která si po celou dobu říká přezdívku Rarau. V době vyprávění je to již stará, osamělá neúspěšná herečka kočovných divadel, ale při každé příležitosti nezapomene zmínit právě to, že je herečkou. Vypráví své vzpomínky z dětství o událostech, které se odehrávaly v Epalxis v době okupace za druhé světové války a po té, po osvobození, vzpomínky ze stěhování a ze života v Aténách. Hlavní hrdinka není nijak vzdělaná a uvnitř je stále tou malou a naivní dívkou z Epalxis. Hlavní hrdince neustále činí problém se orientovat ve skutečném světě, a proto se neustále ubírá do světa snů a mnohdy s takovým nádechem vypráví i o historických událostech. Dalšími postavami jsou její matka Asimina Meskarisová, otec Diomidis, který se ztratil na Albánské frontě a její dva bratři, starší Sotiris a mladší Fanis.

Z doby okupace vzpomíná hlavní hrdinka na to, v jaké bídě se žilo za války a jak se k nim chovali italští a němečtí okupanti a také na to, co pro ně matka učinila, aby neumřeli všichni hladem a jak si jí za to začala nesmírně vážit. Na to, jak k sobě maminka nechala chodit nejdříve pana Alfia, italského vojáka, dvakrát týdně, aby uspokojil své mužské potřeby. Po jeho odjezdu i druhého Itala, pana Vittoria. Na oplátku za to měla pro děti něco k jídlu. Bohužel její starší bratr tuto matčinu oběť neunesl a utekl z domu. Zajímavým estetickým předělem v této části je dopis, diktovaný matkou Asiminou a psaný rukou Rarau. Vyprávění je v *ich-formě*, ale mění se subjekt vyprávění, není to Rarau ale Asimina, kdo v tomto případě „mluví“⁶⁶. Rarau vzpomíná také na sousedy a jejich osudy, na paní Kanello, která byla u partyzánů a po válce ji věznili na ostrově Makronisos. Na Paní Fani, které

⁶⁶ MATESES, Pavlos. *Psí matka*. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 31 - 32. ISBN 80-729-4152-6.

zemřela dcera Afrodita na souchoťiny a po válce jim pomohla s ubytováním v Athénách, než získali peníze z prodeje domku v Epalxis a sirotčí důchod, ze kterého si koupili hrob a byt. Také vzpomínky na událost, jak němečtí okupanti kvůli pár bramborám zmrzačili jejímu mladšímu bratrovi Fanisovi ruku tak, že s ní nemohl hýbat, v ní zanechaly hluboké dojmy z války. Na svého mladšího bratra vzpomíná velmi často a zmiňuje, že si ho k sobě vzal po válce na jeden z ostrovů místní lékař, který se po té stal poslancem, a od té doby se s ním nevidala. Příběh je také protknutý jejími vzpomínkami na ostatní ženy a mladé muže z Epalxis, kteří pomáhali partyzánům nebo chodili krást jídlo a plodiny na pole. Také vzpomíná na to, jak se v době osvobození tato oběť její matce nevyplatila, neboť jí po té obyvatelé Epalxis veřejně zostudili a lynčovali jako kolaborantku. Po této události její matka nepromluvila až na pár výjimečných slov před svou smrtí. Zvláštním způsobem je v díle zpracováno vyprávění příchodu hrdinky do Athén, kde zpočátku, než sehnali lepší bydlení, bydleli s maminkou v opuštěném vojenském bunkru, který museli sdílet s jedním místním mrzákem, se kterým po té chodili žebrot. Jelikož obtěžoval její matku a nedbal na Rubininy výhrůžky, nechali ho jednoho dne přivázaného v bunkru, a když se vraceli, bagry rovnaly bunkrové „městečko“ se zemí. Další bolestnou vzpomínkou je smrt její matky, které nezapomene vždy na hrob donést čokoládu, protože tu chtěla její matka vždy ochutnat.

Román je psaný v ich-formě až na pár krátkých pasáží, které se objevují zhruba v poslední třetině díla. Jazyková složka má jednoduchou stavbu, autor používá krátké jednoduché věty, které velmi často uvozuje spojkou „a“. Vyprávění různých vzpomínek je v některých případech velmi chaotické a nesouřadné, hlavní hrdinka jednoduše vypráví, na co si právě vzpomene. V závěru románu je uvedena lékařská zpráva, z níž se dozvídáme, že některé z událostí, které hlavní hrdinka vypráví, jsou výplodem její fantazie, anebo jsou poupraveny a zkomoleny. Na straně 187⁶⁷ se v šestém odstavci dozvídáme, že hlavní hrdinka toto vše vypráví nějakému doktorovi. Nevíme kterému a nevíme kde.

První přerušení vyprávění v ich-formě se objevuje na straně 120⁶⁸, kdy kdosi, můžeme se domnívat, že autor, přerušuje a opravuje vyprávění o pranýřování matky po okupaci. Rarau vypráví o tom, co si pamatuje a moc toho není, krátký úryvek, který prozrazuje čtenáři co vše si Rarau pamatuje je zvýrazněn i kurzívou, tudíž jej čtenář nemůže přehlédnout.

⁶⁷ MATEŠIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 187. ISBN 80-729-4152-6.

⁶⁸ MATEŠIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 120. ISBN 80-729-4152-6.

Zajímavé narušení románové formy je i věta na straně 135⁶⁹, která je sama o sobě odstavcem a následuje po vyprávění snu, „*Zdalo se mi to docela nedávno. Někdy ke konci této knihy.*“ Tato větička není nijak zvýrazněna a čtenář může velmi lehce přehlédnout její estetický význam. Autor, jak jsme již poznali z jeho dramatické tvorby, velmi rád narušuje děj tím, že do něj jako sám vstupuje, stejně jako v díle Námořní bitva u Marathonu prostřednictvím anděla strážného nebo v díle Vlk.

Další vyprávění v er-formě začíná na straně 137⁷⁰ a dále pokračuje na straně 156⁷¹. Od strany 162 začíná opět vyprávění v ich-formě a pokračuje až do konce této knihy. V těchto dvou částech, které jsou zvýrazněny tím, že začínají na nových stránkách. Kdosi třetí vypráví o životě v Athénách, v bunkru s mrzákem a žebrotě. Celá tato životní etapa končí tím, že bunkr i s mrzákem buldozer srovnává se zemí. Můžeme se domnívat, že je to sám autor a tímto způsobem odhaluje čtenáři, co by sama hlavní postava odhalit nechtěla, co si sama nechce pamatovat, protože je snazší si minulost přikrášlit. Navíc jsou v těchto pasážích vyprávěny er-formou i sny hlavní hrdinky, což je vodítkem pro domněnku, že vyprávění občas přebírá sám autor.

Dalším narušením samotného vyprávění je „Doklad o psychiatrickém vyšetření“ na straně 168⁷², který popisuje mentální stav hlavní hrdinky a také její fyzický stav, zejména to, že je pannou. Tím uvádí na pravou míru hrdinčino vyprávění o jejích sexuálních avantýrách s řediteli divadel a jejím sexuálním apetitu. To také koresponduje s vyprávěním v er-formě ze strany 137⁷³, kde se dozvídáme, že ještě při příchodu do Athén byla pannou a že neměla o jakékoliv sexuální kontakty žádný zájem, zejména kvůli zážitkům z dětství, kdy musela v dešti, zimě a o hladu čekat venku, než pan Alfio, nebo pan Vittorio uspokojí své potřeby a ona bude opět moci domů.

Některé úryvky dokazují, že hrdinka úmyslně zatajila některé části, které nám odhalil autor sám. Například první zmínka ze strany 120, o tom, že si nepamatuje nic z pranýřování matky. Na straně 179⁷⁴, na konci druhého odstavce: „*V poslední době se mi vybavuje jenom*

⁶⁹ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 135. ISBN 80-729-4152-6.

⁷⁰ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 137 - 155. ISBN 80-729-4152-6.

⁷¹ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 156 - 161. ISBN 80-729-4152-6.

⁷² MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 168 - 169. ISBN 80-729-4152-6.

⁷³ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 142 - 143. ISBN 80-729-4152-6.

⁷⁴ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 179. ISBN 80-729-4152-6.

jediný obraz: jak stojí na náklad'áku ostříhaná dohola, jak na mě ukazuje a říká, proč na mě ten pes tak štěká, zažeňte ode mě toho psa.“ Další zmínka o této vzpomínce je na straně 182⁷⁵, na konci třetího odstavce.

Jinou nesrovnalostí mezi vyprávěním v er-formě a ich-formě je příchod do Athén a způsob ubytování. Na jednom místě hrdinka sama vypráví o tom, že jim paní Fani ukázala jejich vlastní bunkr, který s nimi bude obývat mrzák⁷⁶, a o tomto místě a této době pak následuje vyprávění v er-formě. Jenže na straně 163⁷⁷ v prvním odstavci se dozvídáme: *„Říkám to, přestože je to zlatá ženská a ubytovala nás, když jsme přijely do Athén, dobrovolně nás vzala k sobě a asi dva roky jsme u ní bydleli. Do té doby, než maminka dostala důchod a prodal se náš domek v Epalxis. Paní Fani sama naléhala, abychom u ní bydlely a dělaly jí společnost, kvůli ní jsme zůstaly, přestože o kousek dál stál další opuštěný dům, podobný tomu jejímu.*“ Jako by hlavní hrdinka záměrně vytěsnila, že bydlely s matkou v bunkru s mrzákem, který na konci této životní epizody přišel o život.

Někdy sama hrdinka v částech vyprávěných ich-formou vědomě popírá, co dříve řekla, nebo uvádí, že není pravda, co řekla⁷⁸. Jako například v případě bratra Sotirise, který podle vyprávění na stranách 13 a 19 nazývá matku „kurvou“ a na straně 65 to sama popírá.

„Psí matka“ je dílo, ve kterém jsou mistrovsky popsány pocity jako úzkost, ironie, naivita, bláznovství, ale také především nepřímo veliká láska. I přes svou jednoduchost hlavní hrdinka, jako jediná z rodiny pochopila, co pro ně matka musela udělat, jak se musela obětovat, aby zachránila své děti od smrti hladem a pomohla jim přečkat válku. Vždy s ní velmi cítila a pokaždé, kdykoliv se matce stala nějaká křivda, velmi trpěla a byla ochotná učinit cokoli, aby svou matku ochránila.

V tomto románu, ačkoliv byl autorův první, dovedl k dokonalosti veškerá svá témata a estetickou formu, o kterou se snažil v celém svém dramatickém díle. Plně zde využil realistické pozadí okupace a občanské války, což poprvé učinil již v díle Vyhnanství. Matesisův magický, ironický, tragický, komický a fantastický svět získal novou platformu, na které se může plně rozvinout imaginace čtenáře a není potřeba složitých scénických a režisérských zásahů k tomu, aby dílo plnilo svou estetickou funkci.

⁷⁵ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 182. ISBN 80-729-4152-6.

⁷⁶ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 135 - 136. ISBN 80-729-4152-6.

⁷⁷ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 163. ISBN 80-729-4152-6.

⁷⁸ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 13, s. 19, s. 65. ISBN 80-729-4152-6.

V tomto románu nalezneme téměř všechny motivy, které se prolínají celým Matesisovým dílem. V románu je všudypřítomný motiv smrti, za války i po ní, smrt cizích ale i blízkých a v závěru úvaha o své vlastní smrti⁷⁹. Smrt také působí ztrátu paměti, mrtví zapomínají na své blízké. Také se zde vyskytují úvahy o vraždě a o tom, proč by se toto takzvané zlo mělo zakazovat⁸⁰. Velmi silné je téma smrti hrdinčiny matky⁸¹. Se smrtí je silně spjat motiv hlíny, půda je totiž vytvořená z hrobů, a proto si jí lidé váží⁸².

Hodně silným motivem je zde divadlo. Nejen sama hrdinka se považuje za velkou divadelní herečku a vypráví barvitě o všech svých angažmá. S divadlem se setkala už v dětství díky rodině „Tritombových“⁸³, kdy si poprvé zahrála na jevišti roli sirotka. Hlavní hrdinka si dává umělecké jméno Rarau, se kterým se setkáváme již v díle Fotbalový večer jejího veličenstva, 1973.

Autorovým oblíbeným motivem je křesťanství. Zejména zesměšňování maloměšťáckého křesťanství. Rarau je velice zbožná⁸⁴, na jednom místě má dokonce pocit, že ji nebe vůní lilí nese zvěstování⁸⁵, ale na jiném místě tvrdí, že bůh neexistuje⁸⁶. Na některých místech je křesťanství ironizováno tím, že je napadána sexualita⁸⁷ a věrohodnost⁸⁸ kněží.

Nesmí chybět „vlast“. Co je to vlast, je to něco skutečného, nebo abstraktního, něco co si zasluhuje naši životní energii nebo něco, co by mělo neustále být podrobováno ironii a kritice⁸⁹? Vlast a její symboly v určitých krajních situacích naprosto pozbývají významu a jediné, na co se hodí, je aby zahřáli lidské tělo například v podobě spodního prádla⁹⁰. Nejvýstižnější je asi věta ze strany 186: „*Moje vlast, povídám mu, „byla jedna holčička, která*

⁷⁹ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 184, s. 186, s. 187. ISBN 80-729-4152-6.

⁸⁰ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 181. ISBN 80-729-4152-6.

⁸¹ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 180, s. 183. ISBN 80-729-4152-6.

⁸² MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 187. ISBN 80-729-4152-6.

⁸³ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 72 – 75, s. 92 – 99. ISBN 80-729-4152-6.

⁸⁴ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 7, s. 33, s. 46. ISBN 80-729-4152-6.

⁸⁵ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 185. ISBN 80-729-4152-6.

⁸⁶ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 180. ISBN 80-729-4152-6.

⁸⁷ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 177. ISBN 80-729-4152-6.

⁸⁸ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 44, s. 82, s. 114 – 115. ISBN 80-729-4152-6.

⁸⁹ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 11 – 12, s. 40 – 41, s. 57 – 58, s. 178 – 179, s. 181. ISBN 80-729-4152-6.

⁹⁰ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 11 – 12. ISBN 80-729-4152-6.

se jmenovala Rubini. Měla zahrádku pod postelí a její nejvěrnější kamarádkou byla kropenatá slepička.“⁹¹. Zde Matesis opět naráží na to, že vlast, ta pravá, je domov, jsou to lidé, či zvířata, je to místo kde opravdu žijete. Ta druhá vlast je cosi abstraktního, nezaslouží si položit za ni život, nezaslouží si pro ni truchlit, je to pouze nástroj pro podvodníky a lháře.

Snové epizody mají i zde své místo⁹², nejsilnější začíná na straně 169⁹³. Sen, ve kterém se objevují motivy žebráctví, prostituce, pohřbu s otevřenou rakví a mizení částí těl. Mrtvole v rakvi chybí všechny části těla, až na hlavu. Také je zde motiv moře, pohřební průvod šlape po mořské hladině. Další, spíše fantaskní než snová epizoda⁹⁴ připomíná motiv z dramatu Biochemie, kde Země a Slunce jsou živoucí stvůry: „*Obloha je živá. Je to živé zvíře. A my jsme si toho nevšimli, jelikož to zvíře je bleděmodré a nehýbe se.*“

Další motiv, který není tak výrazný, ale vyskytuje se v Matesisově díle je politické přesvědčení, poprvé se objevuje v dramatu Obřad, 1966 a dále v dramatu Přízrak pana Ramona Novara, 1973. Rarau zdůrazňuje, že je „národně uvědomělá“⁹⁵, její matka byla royalistka⁹⁶, a ona sama je republikánka, která ovšem nezavrhuje krále a dokonce ho volí i přes nemožnost zaškrtnout tuto volbu na hlasovacím lístku⁹⁷.

Také se zde setkáváme s motivem sochy, ale nezdá se, že zde plní stejnou funkci jako v autorových dramatických dílech⁹⁸.

Téma oběti zde nemá tak fatální podobu jako ve většině Matesisových děl. Nejednu oběť vykoná matka hlavní hrdinky, aby její děti přežily válku. Obětuje své krásné dlouhé vlasy a vzdá se počestnosti, za což je potrestána jako kolaborantka. Po té „obětuje“ svůj hlas, nepromluví až na posledních pár slov několik dní před smrtí, aby poděkovala své dceři za vše, co pro ni učinila. Jinou oběť naopak koná Rarau pro matku, až do své smrti zůstala „neposkvrněná“. Vzdala se sexuálních tužeb, nestála o roli manželky a matky. Tím mamince

⁹¹ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 186. ISBN 80-729-4152-6.

⁹² MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 14 – 15, s. 134 – 135, s. 147 - 148. ISBN 80-729-4152-6.

⁹³ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 169 - 171. ISBN 80-729-4152-6.

⁹⁴ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 185. ISBN 80-729-4152-6.

⁹⁵ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 11. ISBN 80-729-4152-6.

⁹⁶ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 44. ISBN 80-729-4152-6.

⁹⁷ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 45. ISBN 80-729-4152-6.

⁹⁸ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 149, s. 151 - 152. ISBN 80-729-4152-6.

vzdala hold⁹⁹. Role matky je v Matesisově díle ústřední, je to nejdůležitější role v lidském životě, jen matky mají právo na skutečný domov. Stejně jako v ostatních dílech, i v tomto je základním kamenem nepřítomnost mužů. Otec zmizí velmi záhy ve válce a oba synové jdou vzápětí také hledat své životní štěstí jinam. Jediný kdo zůstává je matka Asimina a dcera Rarau, která koupí společný hrob, ve kterém bude spát po boku své maminky navěky. Částečně to kopíruje inspiraci z dramatu Směr Eleusina.

Motiv mrzáka a žebráctví zde má silný význam. Výrazně se mu věnuje pasáž vyprávěná v er-formě¹⁰⁰.

Dalším zajímavým tématem, které se tu epizodně vyskytne, je hukot, který vydávají domácí zvířata při útěku z města¹⁰¹. Poprvé se s tímto tématem setkáváme v díle Směr Eleusina.

Autor zůstává věrný svému oblíbenému tématu homosexuality¹⁰² a dalo by se konstatovat, že i masochismu, kdy Rarau táhne vozík s mrzákem a nechá se bičovat proutkem¹⁰³. Připomíná to scénu z dramatu Směr Eleusina, kdy Starší syn zaujímá místo „koně“, když táhne káru s rakví Matky do Eleusiny.

Celé dílo lze jen s obtížemi nějak časově vymezit, díky nesouvislému a někdy až překotnému vyprávění hlavní hrdinky se čtenář velmi špatně orientuje jak v čase, tak v prostoru. I v ostatních dílech, si lze všimnout, že autor velice rád působí takovýto chaos.

Některé motivy zde však chybí. Možná nechybí zcela, jsou naznačeny nebo zastoupeny jinými prostředky, ale to je pouze domněnka. Jedním z nich je motiv anděla. Zástupný „anděl“ by mohla být slípka s křídly, která má hrob pod postelí hlavní hrdinky a z vyprávění je jasné, že je s ní hrdinka spjata silným poutem a mohla by být „andělem strážným“. Také zde chybí motiv černé magie Woodoo a schopnosti postav vidět a vstupovat do snů druhých, ačkoliv v místech, kde je vypravována snová epizoda v er-formě autor demonstruje, že on sám tuto schopnost má.

V kontextu celého Matesisova díla, je tento román sice plný motivů, které čtenáře mohou děsit a mohou v něm vyvolávat úzkost a smutek, ale na druhou stranu je to vyváženo něčím

⁹⁹ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 142. ISBN 80-729-4152-6.

¹⁰⁰ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 137 - 161. ISBN 80-729-4152-6.

¹⁰¹ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 64 - 66. ISBN 80-729-4152-6.

¹⁰² MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 50, s. 116 - 117, s. 177. ISBN 80-729-4152-6.

¹⁰³ MATESIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 154 - 155. ISBN 80-729-4152-6.

krásným, oddaností a úctou k matce. Tragédii také zjemňuje pověstný Matesisův humor, který umocňuje slovními hříčkami, zdrobnělinami jmen a názvů, špatným užitím slovních tvarů a vlastními smyšlenými slovy, které ovšem v překladu nevynikají tolik, jako v originálu. Jako příklad zde uvedu vyprávění o Siloam. V originálu¹⁰⁴ je zjevné, že je to ženské jméno, má i ženský určitý člen a v některých případech i ženské zájmeno, v jiných zase mužské. Jenže v českém překladu¹⁰⁵ je pouze mužský rod.

3.2 Originál vs. český překlad

V této podkapitole bych si dovolila upozornit na pár drobností, které jsem zpozorovala při porovnávání originální verze románu a jeho překladu. Dovolila bych si jen letmo zhodnotit překlad, který je velmi povedený a určitě založený na principu funkčních ekvivalentů¹⁰⁶. Dále je mi známo, že překladatelka spolupracovala na překladu se samotným autorem, tudíž se s jeho pomocí snažila maximálně odrazit formu i obsah v českém překladu¹⁰⁷. Přesto bych v této práci ráda poukázala na pár drobných nesrovnalostí, u kterých bych volila jiné významové prostředky.

Jedním z prvních postřehů je užití druhé osoby jednotného čísla, které v některých případech bylo dodrženo i v češtině, na některých místech úplně vypuštěno a jinde přeloženo druhou osobou množného čísla. Nevím, zda je vhodně vybrána lexikální variabilita při překládání těchto výrazů ve druhé osobě jednotného čísla, které autor často opakuje, a které mají v originálu jistou funkčnost. Zejména pokud víme, že opakování výrazů používal funkčně i F. Kafka, kterým se autor v mnoha svých dílech inspiroval¹⁰⁸. Domnívám se, že konzistentní překlad těchto oslovení by výslednému estetickému dojmu jen prospěl, ale pro běžného čtenáře, v jehož silách není porovnat výsledný dojem s originálem, nekonzistentní překlad nijak zvlášť neškodí. Tyto případy se vyskytují v celé knize, a proto uvedu jen několik málo příkladů, jelikož toto není stěžejní téma této práce.

„Λέγε με Παράν καλύτερα.“¹⁰⁹

¹⁰⁴ ΜΑΤΕΣΙΣ, Παύλος. 'Η μητέρα του σκύλου. 42η έκδοση. Αθήνα: Καστανιώτης, 1998, s. 157 - 159. ISBN 978-960-0304-824.

¹⁰⁵ ΜΑΤΕΣΙΣ, Pavlos. Psi matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 116 - 117. ISBN 80-729-4152-6.

¹⁰⁶ ČERMÁK, J, B ILEK a A SKOUMAL. Překlad literárního díla. Sborník současných zahraničních studií. Praha: Odeon, 1970, s. 133 - 149.

¹⁰⁷ DORŇÁKOVÁ-STAMU, Soňa a Delia FUCHSOVÁ MUSTELIEROVÁ. E-mailová korespondence. 2013. [cit. 2014-07-31]

¹⁰⁸ LEVÝ, Jiří. Umění překladu. 4., upr. vydání. Praha: Apostrof, 2012, s. 144 – 145. ISBN 978-808-7561-157.

¹⁰⁹ ΜΑΤΕΣΙΣ, Παύλος. 'Η μητέρα του σκύλου. 42η έκδοση. Αθήνα: Καστανιώτης, 1998, s. 9. ISBN 978-960-0304-824.

„Raději mi řekněte Rarau.“¹¹⁰

„(Λόγον η πείνα, ήμουνα ζαρωμένο, **νά σκεφτείς** τά έμμηνα μου πρωτοήρθαν στά δεκαεφτά μου)“¹¹¹

„(Hladem jsem byla úplně scvrklá, **jen si představ**, že menstruat jsem začala až v sedmnácti)“¹¹²

„Παιδιά **βλέπεις** ακόμι εμείς, δεν καταλαβαίναμε.“¹¹³

„**To víš**, byli jsme malí a nerozuměli jsme tomu ani za mák.“¹¹⁴

„**To Φανούλι** μας πήγαινε στά καμένα, καί όπου έβλεπε νοικοκυραίους πού πάλευαν να περιμαζέψουν τό νοικοκυριό τους, βόηθαγε κι αυτό, όσο μπορούσε το παιδί, το ένα του χέρι χαλασμένο **βλέπεις**.“¹¹⁵

„Fanis chodil na spáleniště, kde se lidi snažili zachránit z domácností, co se dalo. Pomáhal jim, chudáček, jednu ruku polámanou.“¹¹⁶ – zde překlad znýrazněného oslovení zcela chybí.

V dalším případě jsem byla překvapena doslovným překladem slova, u kterého z kontextu jasně vyplývá, že jde spíše o význam metaforický. Jedná se o stručný popis tělesných proporcí prostitutky Rity.

„**Ητανε πλούσια** και ψηλή.“¹¹⁷

„**Byla bohatá** a vysoká.“¹¹⁸

Podle Babiniotise¹¹⁹: „(μτφ.) για πρόσωπο, κυρ. γυναίκα, με πολλά σωματικά χαρίσματα“ – metaforicky, o člověku, převážně ženě hodně tělesně obdařené.

V kontextu, kdy se jedná o ženu, prostitutku, která navíc pracuje ve vykřičeném domě, by bylo vhodnější užití spíše metaforického, namísto doslovného, významu:

¹¹⁰ MATEISIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 5. ISBN 80-729-4152-6.

¹¹¹ ΜΑΤΕΣΙΣ, Παύλος. Ή μητέρα του σκύλου. 42η έκδοση. Αθήνα: Καστανιώτης, 1998, s. 16. ISBN 978-960-0304-824.

¹¹² MATEISIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 10. ISBN 80-729-4152-6.

¹¹³ ΜΑΤΕΣΙΣ, Παύλος. Ή μητέρα του σκύλου. 42η έκδοση. Αθήνα: Καστανιώτης, 1998, s. 151. ISBN 978-960-0304-824.

¹¹⁴ MATEISIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 111. ISBN 80-729-4152-6.

¹¹⁵ ΜΑΤΕΣΙΣ, Παύλος. Ή μητέρα του σκύλου. 42η έκδοση. Αθήνα: Καστανιώτης, 1998, s. 152. ISBN 978-960-0304-824.

¹¹⁶ MATEISIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 112. ISBN 80-729-4152-6.

¹¹⁷ ΜΑΤΕΣΙΣ, Παύλος. Ή μητέρα του σκύλου. 42η έκδοση. Αθήνα: Καστανιώτης, 1998, s. 15. ISBN 978-960-0304-824.

¹¹⁸ MATEISIS, Pavlos. Psí matka. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 10. ISBN 80-729-4152-6.

¹¹⁹ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, Γεώργιος. Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας. 2η έκδοση. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας, 2002, s. 1429. ISBN 9608619017.

„Byla *pěkně vyvinutá* a vysoká“ či „Byla *pěkně macatá* a vysoká“

Jedním z dalších příkladů je naprosto volný překlad na místě, kde to není úplně nutné, neboť v češtině máme lexikální prostředky, kterými můžeme význam vyjádřit, aniž bychom se odchýlili od originálu:

„Σπάνε τό ρολό, *κοιτάμε*, μέσα στην αποθήκη στοιβες τά τσουβάλια.“¹²⁰

„Rozmlátili roletu, *dívají se dovnitř na seřazené pytle*.“¹²¹

V tomto případě, bych si dovolila dodržet přesný překlad. „Rozmlátili roletu, *koukáme, uvnitř krámu hromady pytlů*.“

Jako poslední příklad bych uvedla problém překladu třetího jazyka¹²², v případě, se kterým se setkáváme v Psí matce, bych dané výrazy vůbec nepřekládala, jelikož vhodné ekvivalenty v češtině nemáme a překlad druhého výrazu do češtiny znehodnocuje komičnost, kterou autor originálu uvedením „třetího“ jazyka do díla zamýšlel:

„Είχαν τον τοίχο για πίνακα, καί η Μαρίνα είχε γράψει άψορα **REDICOLO MUSOLINI**. Και αποκάτο, **HITLER SELINIARY**, αυτό δεν το είχαν μάθει ακόμι.“¹²³

„Μίστο na tabuli psala na zed'. Marina napsala správně **REDICOLO MUSOLINI** a pod to **HITLER EPILEPTIK** – to ještě neměly probrané.“¹²⁴

Tímto bych svůj výčet drobných odchylek překladu od originálu uzavřela, jelikož celkové zhodnocení překladu si jistě zaslouží obsáhlejší práci hodnou literárního kritika, nebo translatologa.

4. DIVADELNÍ ADAPTACE

Jak již bylo uvedeno výše, první divadelní adaptace se zhostil český dramatik Pavel Kohout. Pavlos Matesis poznal Pavla Kohouta nejprve prostřednictvím jeho hry a to při řeckém uvedení divadelní adaptace *Ubohý vrah*, na motivy povídky „Rozum“ Leonida Andrejeva. Ke spolupráci obou umělců došlo po roce 2006, kdy se setkali v Řecku i osobně a

¹²⁰ ΜΑΤΕΣΙΣ, Παύλος. *Η μητέρα του σκύλου*. 42η έκδοση. Αθήνα: Καστανιώτης, 1998, s. 65. ISBN 978-960-0304-824.

¹²¹ ΜΑΤΕΣΙΣ, Pavlos. *Psí matka*. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 47. ISBN 80-729-4152-6.

¹²² ΚΥΦΝΕΡΟΒÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. 1. vydání. Jinočany: H, 1994, s. 58 - 62. ISBN 80-857-8714-8.

¹²³ ΜΑΤΕΣΙΣ, Παύλος. *Η μητέρα του σκύλου*. 42η έκδοση. Αθήνα: Καστανιώτης, 1998, s. 120. ISBN 978-960-0304-824.

¹²⁴ ΜΑΤΕΣΙΣ, Pavlos. *Psí matka*. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, s. 88. ISBN 80-729-4152-6.

Pavlos Matesis byl nadšen tím, že Pavel Kohout uvažuje o divadelní adaptaci jeho románu¹²⁵. Dalším pojítkem mezi oběma autory je právě překladatelka Soňa Dorňáková Stamu, která svými překlady zprostředkovává díla Pavla Kohouta řecké veřejnosti. Na stránkách Biblionet najdeme také dramatikův medailonek¹²⁶. Z děl přeložených Soňou Dorňákovou-Stamu můžeme jmenovat: Χιονίζω (Sněžím) 2005¹²⁷ a Η δήμιος (Katyně) 2008¹²⁸. V práci Sabiny Bielské „Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta“¹²⁹ je detailně zpracován život a dílo Pavla Kohouta¹³⁰, tudíž není nutné tento medailonek opakovat v této práci, ale ráda bych citovala poznatky, které vedou k lepšímu pochopení, kde se na uměleckém poli Pavel Kohout a Pavlos Matesis střetávají. V této práci se dozvídáme, že „Významnou část v Kohoutově dramatické tvorbě zaujímají dramatizace a adaptace českých i světových děl.“¹³¹ Výčet adaptací, za touto větou musí přesvědčit i velmi zarputilého negativistu, že Pavel Kohout vybrousil svůj dramatizační proces k dokonalosti a proto pro něj nebylo nejmenším problémem zhostit se adaptace Psí matky, obsahově i formou velmi komplikovaného románu.

Prvním pojítkem mezi dramatickou tvorbou Pavla Kohouta a Pavlose Matesise můžeme najít již v jedné z Kohoutových raných her Chudáček¹³², zejména citace Veroniky Ambros¹³³ „Modelový charakter hry a intenzivní děj právě tak jako sklon parodovat tradiční dějové vzory řadí Chudáčka do blízkosti absurdního dramatu. Cykličnost děje podporovaná opakováním, kterou se Chudáček vyznačuje, je spojována především s díly Ionescovými a Beckettovými, jejichž vliv na českou kulturu je nesporný. [...] Obecně řečeno se jazyk v Chudáčkovi vyznačuje ztrátou obsahu, neslouží komunikaci a není vázán na osoby; jejich

¹²⁵ PANTAZOPOULOU, Lucie. Pavlos Matesis: V próze jsem černý pasažér. *MF DNES* [online]. 2008 [cit. 2012-01-23]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/pavlos-matesis-v-proze-jsem-cerny-pasazer-fig-divadlo.aspx?c=A080418_195644_divadlo_jaz

¹²⁶ „Biblionet : Kohout, Pavel: <http://www.biblionet.gr/>. ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ (ΕΚΕΒΙ). „Biblionet [online]. ©2000-2012 [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: http://www.biblionet.gr/author/17678/Πάβελ_Κόχουτ

¹²⁷ Χιονίζω. In: „Biblionet : Χιονίζω / Kohout, Pavel, [online]. 2000-2012 [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: http://www.biblionet.gr/book/100466/Kohout,_Pavel/Χιονίζω

¹²⁸ Η δήμιος. In: „Biblionet : Η δήμιος / Kohout, Pavel, [online]. 2000-2012 [cit. 2015-07-13]. Dostupné z: http://www.biblionet.gr/book/134733/Kohout,_Pavel/Η_δήμιος

¹²⁹ BIELSKÁ, Sabina. Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta. Brno, 2011. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet divadelních studií při Seminárii estetiky, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

¹³⁰ BIELSKÁ, Sabina. Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta. Brno, 2011, s. 15 - 19. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet divadelních studií při Seminárii estetiky, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

¹³¹ BIELSKÁ, Sabina. Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta. Brno, 2011, s. 21. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet divadelních studií při Seminárii estetiky, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

¹³² BIELSKÁ, Sabina. Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta. Brno, 2011, s. 23 - 31. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet divadelních studií při Seminárii estetiky, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

¹³³ BIELSKÁ, Sabina. Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta. Brno, 2011, s. 25. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet divadelních studií při Seminárii estetiky, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

výpovědi jsou často zaměnitelné. Z tohoto hlediska se hra blíží konvencím absurdního dramatu.“, nás vede k poznání, že i Pavlos Matesis v rané fázi své tvorby používal stejné estetické formy a nechal se často inspirovat právě Beckettem. Jedním z příkladů, kde bychom mohli najít shodu je drama Degradace z r. 1969. Absurdnost zde podtrhuje fakt, že postavy si nemají co říct a hledají téma v hovoru v knize, aby nějakým způsobem zabili čas. Jazyk tedy neslouží ke komunikaci. Dalším společným rysem je vstupování autora do děje hry. „Specifickou postavou hry je Autor. Objevuje se na začátku hry, aby divákům v hledišti vysvětlil, proč divadlo neuvede hru Chudáček.¹³⁴ [...] Autor ve hře tedy vystupuje jako určitá „vyšší moc“, která by měla mít přehled o tom, co se v Chudáčkovi odehrává.¹³⁵“ Podobný motiv se objevuje i u Matesisových děl vrcholné fáze: Námořní bitva u Marathonu 1990 a Psi matka, 1990.

Další Kohoutovo drama, které nese společné prvky Matesisovy tvorby je August, August, August¹³⁶, „Do celé problematiky, kterou se hra zabývá, navíc autor vnesl své osobní vidění této situace vycházející z jeho vlastního postavení v dané záležitosti. Tím Kohout rovněž dodržel postup typický pro absurdní divadlo. Autor absurdních dramát do svých her promítá zásadně jen svůj vlastní pohled na věc, zachycuje v nich své myšlenky, názory a pocity, nesnaží se skrze hrdiny svých děl pronášet jakákoliv obecně platná tvrzení.“¹³⁷ K tomuto hodnocení můžeme přiřadit všechna Matesisova díla, nejsilněji je to však znát v dramatu Ošetřovatel rostlin, kde se ocitáme ve velmi komplikovaném světě nadpřirozena a absurda, ve kterém se nejspíše vyzná pouze sám autor.

Možná bychom i v dalších Kohoutových dramatech našli tematickou a formální shodu s dílem Matesisovým, jelikož oba byli zajisté inspirováni stejnými autory světového absurdního dramatu, pro tuto práci ale postačí najít pár základních shod, abychom pochopili, že oba autoři byli „naladěni na stejnou vlnu“ a i to je nejspíše svedlo k jedinečné spolupráci.

¹³⁴ BIELSKÁ, Sabina. *Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta*. Brno, 2011, s. 30. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet divadelních studií při Seminárii estetiky, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

¹³⁵ BIELSKÁ, Sabina. *Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta*. Brno, 2011, s. 31. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet divadelních studií při Seminárii estetiky, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

¹³⁶ BIELSKÁ, Sabina. *Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta*. Brno, 2011, s. 32 - 39. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet divadelních studií při Seminárii estetiky, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

¹³⁷ BIELSKÁ, Sabina. *Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta*. Brno, 2011, s. 33. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet divadelních studií při Seminárii estetiky, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

4.1 Kohoutova adaptace

Jako předlohu použil Pavel Kohout překlad tohoto románu do češtiny od Soni Dornákové-Stamu. Dostal rukopis, aby si jej přečetl, a když ho četl v letadle, napadl ho okamžitě třetí rozměr a dramaturgii napsal za několik dní. Podle slov Pavla Kohouta jej nejvíce upoutalo téma hladu a hlavní hrdinka. Od počátku se mu rýsovala v hlavě představa „one woman show“. Původně si představoval v hlavní roli Vlastu Chramostovou, ale ta v tu dobu zkoušela v Národním divadle v Praze Babičku a role staré poblázněné ženské, která nosí v kabelce kondomy, se nezamlouvala ani jejímu partneru Stanislavu Milotovi. O obsazení hrdinky rozhodla více méně náhoda. Paní Marie Málková bydlí ve stejném domě, na nábřeží, ve kterém má byt i Pavel Kohout. Rozhodl se jí tedy poslat text a prakticky okamžitě se rozhodli, že začnou zkoušet. Zkoušeli velmi často i u Pavla Kohouta doma. Dramatik poslal svou adaptaci Pavlu Matesisovi, zda ji bude respektovat. P. Matesisovi chybělo v adaptaci více postav, ale nakonec si dramaturgii Pavel Kohout udělal po svém¹³⁸.

Děj Pavel Kohout zasadil do psychiatrické léčebny, kde hlavní hrdinka, sedmdesátiletá Rarau, vypráví o svém osudu. Po celou dobu probíhá vyprávění v ich-formě. Od předlohy se adaptace především liší tím, že hrdinka oslovuje své posluchače množným číslem, *páni doktoři*¹³⁹, zatímco v originále je při oslovování užíváno jednotného čísla. V překladu to tak jednoznačné není, viz podkapitola 4.2. Na první straně byla zachována jedna snová epizoda, kdy Rarau vypráví o tom, jak se jí od malička zdá, že jí doma sněží. Ostatní snové epizody dramatik vynechal.

Ústředními tématy jsou: hlad za okupace, vztah s maminkou, která se v zájmu života svých dětí nechala navštěvovat dvěma italskými vojáky, odchod jejího bratra Sotirise z domu, smrt její nejmilnější kamarádky slepičky, zmrzačení bratra Fanise, maminčino pranýřování, jejich život po válce v Athénách a smrt maminky. Hrdinka používá jednoduché věty, které jsou velmi často uvozovány spojkou „a“. Tímto jazykovým prvkem Pavel Kohout dodržel jazykovou formu, která je použita i v knize. Aby hrdinka více působila jako venkovská a také ne moc bystrá žena, pomáhá si dramatik různými nářečními prvky a zkomolenými slovy jako například „drobty“, „bzdina“, „dom“, „všici“, a také užitím expresivních slov jako „buzeranti“, „hajzl“, „zhebnout“ atd. Jazyk dramaturgie působí více uvolněným a prostým dojmem, než je tomu v samotném překladu. Pavel Kohout použil i pasáž s dopisem pro pana

¹³⁸ KOHOUT, Pavel a Delia FUCHSOVÁ MUSTELIEROVÁ. Osobní rozhovor. 2013. [cit. 2014-07-31]

¹³⁹ KOHOUT, Pavel. *Psí matka: Adaptace románu*. DILIA. Vídeň, 28. 4. 2006, 34 s.

Alfia¹⁴⁰, ale významně jej zkrátil. Také použil část s domácími zvířaty, která za zvláštního hluku opouštějí město¹⁴¹. Scéna s pranýřováním matky Asiminy je mírně poupravená, v Kohoutově adaptaci si toho Rarau pamatuje podstatně více, než v překladu. Pavel Kohout totiž převedl některé části vyprávěné v předloze er-formou do ich-formy a Rarau tak vzpomínky na tyto události vrátil¹⁴². To samé se děje při vyprávění o životě v Athénách v bunkru s mrzákem. V předloze je toto vyprávění v er-formě a navíc jej sama hrdinka popírá, viz rozbor v podkapitole 4.1, ale Pavel Kohout toto vyprávění opět přebudoval do ich-formy a přiřknul tyto vzpomínky samotné hrdince¹⁴³. Nikde v adaptaci není ani náznak popírání hrdinčiných dřívějších tvrzení. Vyskytuje se tu ale informace, která tak úplně nekoresponduje s předlohou a P. Kohout si ji zřejmě přetvořil tak, aby mu lépe zapadla do děje. „*U Fani jsme zůstali, než maminka dostala ten důchod a pan Manolaris prodal náš domek v Epalxis. Ty dva roky jsem nosila do města na prodej krajky pro Afroditku.*“¹⁴⁴ Nikde v předloze se nepíše, že by Rarau nosila do města na prodej krajky pro Afroditku, ale že bydleli dva roky u paní Fani v domku souviselo s popřením informace, že by bydleli na předměstí Athén v bunkru s mrzákem. Autor adaptace si tedy tuto informaci přetvořil nezávisle na předloze.

Autor také nezakomponoval do díla lékařskou zprávu z psychiatrie, která potvrzuje, že hlavní hrdinka často fabuluje a je stále ještě pannou. Tímto se dílo posunuje do úplně jiné roviny. Z původního díla, které má několik vrstev, se nám dostává jen jedné. Té jednoduché narativní vzpomínkové části, bez jakýchkoliv náznaků toho, že se nachází něco dalšího pod „povrchem“.

Do hlavní role tohoto díla obsadil Pavel Kohout výbornou herečku Marii Málkovou, držitelku tří cen Alfréda Radoka, která v této roli předvedla své jedinečné jevištní umění, a zážitek, který si mohl divák odnést z tohoto představení, byl umocněn právě jejím hereckým výkonem¹⁴⁵. Premiéra pražské inscenace se konala v Divadle Na Prádle dne 16. 4. 2008¹⁴⁶ a zúčastnil se jí i sám autor románové předlohy. V tomto divadle se drama hrálo po dva roky, derniéra se konala v lednu 2010.

¹⁴⁰ KOHOUT, Pavel. *Psí matka: Adaptace románu*. DILIA. Vídeň, 28. 4. 2006, s. 3.

¹⁴¹ KOHOUT, Pavel. *Psí matka: Adaptace románu*. DILIA. Vídeň, 28. 4. 2006, s. 6.

¹⁴² KOHOUT, Pavel. *Psí matka: Adaptace románu*. DILIA. Vídeň, 28. 4. 2006, s. 7.

¹⁴³ KOHOUT, Pavel. *Psí matka: Adaptace románu*. DILIA. Vídeň, 28. 4. 2006, s. 9.

¹⁴⁴ KOHOUT, Pavel. *Psí matka: Adaptace románu*. DILIA. Vídeň, 28. 4. 2006, s. 10.

¹⁴⁵ STANISLAVČÍK, Tomáš. Rok matek Marie Málkové. *MF Plus*, 28. 11. 2008, roč. 5, č. 48, s. 65

¹⁴⁶ SOPROVÁ, Jana. P. Matesis - P. Kohout: *Psí matka*. In: *Český rozhlas: Mozaika* [online]. 22. 4. 2008 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/mozaika/recenze/_zprava/447186

Podle adaptace Pavla Kohouta zinscenovalo v roce 2013 toto monodrama i DS NaKop Tyjáter¹⁴⁷ z Jihlavy v režii Petra Soumara. Hlavní role se zhostila herečka Eva Čurdová, která získala cenu za herecký výkon v Divadelní přehlídce seniorského divadla 2014 Miletín. Nejdříve se drama hrálo pod názvem Psí matka. Později bylo dílo lehce přepracováno a uváděno pod názvem Moje maminka¹⁴⁸. Ve své podstatě je to ale velmi podobné vyprávění o životě a vztahu k mamince, jaké je již v Kohoutově předloze. Hlavní hrdinka svůj příběh vypráví ve velmi komorním a scénicky prostém prostředí, oblečená do ústavního pyžama za občasného doprovodu řecké hudby. Zážitek z tohoto představení se díky komornímu prostředí, malé scéně a pocitu, že se téměř dotýkáte představitelky hlavní hrdinky, směle vyrovná zážitku z představení v Divadle Na Prádle s Marií Málkovou.

4.2 Matesisova adaptace

Vzhledem ke špatně dostupným zdrojům a také ne příliš velké ochotě Národního divadla v Athénách a jejich depozitáři, se mi nepodařilo získat veškeré dokumenty, které by mi umožnili podat ucelený a kompletní obraz dramatisace vlastního románu samotným autorem, nezbyvá tedy nic jiného, než se zde spoléhat hlavně na obsah, který je přístupný z veřejně dostupných zdrojů.

Matesisova pozdější dramatisace vychází z jiných principů. V řecké verzi se nejedná o monodrama, na jevišti se vyskytuje až 11 postav. Pavlos Matesis převedl na divadelní scénu svůj román v téměř nepozměněné podobě. Původně chtěl svou adaptaci i sám režisovat, ale nakonec Národní Divadlo v Aténách přizvalo srbského režiséra Nikitu Milivojeviče, známého v Řecku svými schopnostmi z předchozích inscenací. Na Nové scéně Národního Divadla v Aténách měla tato hra předpremiéru 6. 4. 2010 a dále se hrála téměř denně od dubna 2011 do května 2011¹⁴⁹. Drama začíná budováním miniaturního města Epalxis na scéně. Toto městečko se celé vejde na stůl. Děj dramatu se odehrává okolo stolu, pod stolem, za stolem a místy i na stole. Stůl s mikro-městem je ústřední kulisou na scéně. Na okraji jsou malá plechová zvířátka, která představují zvěř, která opouští město. Na scéně se díky velkému množství postav vyskytují mladá Rubini, stará Rarau, mladá matka, stará matka (Asimina) a

¹⁴⁷ Psí matka: "Já namouduši nelžu, páni doktoři!". *DS NaKop Tyjáter: HRAJEME* [online]. Jihlava, 2013 [cit. 2015-07-18]. Dostupné z: <http://www.nakoptyjatr.cz/present.html>

¹⁴⁸ MALÁ, Kateřina. NaKop Tyjáter veze na ledečský hrad komorní monodrama. *Havlíčkobrodský deník* [online]. Havlíčkův Brod: © VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., 2013 [cit. 2015-07-18]. Dostupné z: http://havlickobrodsky.denik.cz/kultura_region/nakop-tyjatr-veze-na-ledecsky-hrad-komorni-monodrama-20130927.html

¹⁴⁹ ΚΟΥΡΚΟΥΛΟΣ, ΝΙΚΟΣ. Η μητέρα του σκύλου του Παύλου Μάτεσι. *ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ* [online]. 2011 [cit. 2012-01-23]. Dostupné z: http://www.n-t.gr/el/events/i_mitera_tou_skylou/

při vzpomínkových scénách vidíme zvláštní obraz, kdy stará Rarau vypráví o své matce a její matka je na jevišti vedle ní mnohem mladší. Někteří herci zastávají více rolí, jako například herečka, která představuje nejen starou matku Asiminu, ale i paní Chrysafénu a paní Fani. Ve chvíli, kdy se odehrává scéna z Athénskému předměstí a soužití Asiminy a Rarau v bunkru s mrzákem, na stole již není mikro-město, ale sám stůl slouží jako znázornění bunkru¹⁵⁰. Ze zkušeností z předchozích dramát, se lze domnívat, že autor jistě využil všechny možné scénické prvky, jako zvuky, světelné prvky a multifunkční kulisy k dotváření celkového obrazu románu na scéně.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo seznámit čtenáře s řeckým autorem Pavlosem Matesisem, s jeho životem a zejména jeho dílem. Je jedním z nejvýraznějších autorů řecké literatury dvacátého století. Dokázali jsme, že autor není jen významným dramatikem a divadelním režisérem, ale že je zejména výborným prozaikem, přestože v prvních fázích své tvorby psal prózu velmi sporadicky. Svůj první román *Psí matka* napsal až ve svých šedesáti letech a toto dílo se stal nejvýraznějším, nejvíce překládaným a čtenáři nejoblíbenějším románem. Toto dílo je syntézou námětů a forem, které krystalizovaly po celou dobu jeho dosavadní dramatické tvorby. Pro čtenáře Matesisových děl může být někdy velmi těžké se orientovat nejen v obsahu, ale i formě a tato práce by měla orientaci v dílech tohoto autora čtenářům usnadnit.

U tohoto autora nebylo lehké stanovit, jaká profese u něj převládá. Dle počtu děl a délky tvorby převládá tvorba dramatická, ale dle úspěchu a oblíbenosti u čtenářů převládá jednoznačně tvorba prozaická. Sám autor nám tento úkol nijak neulehčil tím, že on sám sebe označil za divadelního režiséra a scénografa spíše než jiného tvůrce. Vzhledem k úspěchu jeho celosvětově nejprodávanějšího románu je více či méně zřejmé, že estetické dokonalosti dosáhl právě na poli prozaickém.

Neméně důležitou roli ve zprostředkování románu *Psí matka* české veřejnosti hrál jeden z nejvýraznějších českých dramatiků, spisovatelů a básníků Pavel Kohout, který je autorem divadelní adaptace tohoto díla. Dokázal tím, že je výtečný dramatik, jelikož uchopil podstatu díla a dokázal odhlédnout od jistých rušivých elementů, které sice plní v románu samotném svou estetickou funkci, ale také do něj vnáší chaos a čtenáře mohou často mást a naopak jej

¹⁵⁰ Η μητέρα του σκύλου: του Παύλου Μάτεσι στη Νέα Σκηνή Νίκος Κούρκουλος. *Youtube* [online]. Αθήνα, 2011 [cit. 2015-07-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5vd7z6thXfk>

od estetického zážitku rušit. Pavel Kohout se držel základních silných témat a prožitků, které pak jednoduše, tragikomicky podal českému publiku. Tím připravil něco jako „úvod do Psí matky“ Pavlose Matesise, bez kterého by takto těžký příběh velmi obtížně hledal cestu k českému čtenáři.

Z dostupných materiálů je zřejmé, že literární dílo může být jeho dalším zpracováním a uchopením jinými způsoby, jakým byl např. jeho překlad či jakým byla jeho dramatinace, představeno širšímu publiku a tak vlastně napomáhat jeho rozšíření a zvýšení zájmu o dané dílo. Divadelní adaptace, ačkoliv nechala bez povšimnutí jisté funkční narušování formy, a soustředila se pouze na narativní část hrdinky ve své předloze, nijak neztratila na síle ani estetičnosti, a zprostředkovala divákovi pravděpodobně silnější zážitek, než samotná četba románové předlohy. Zajisté tento prožitek umocnil výkon herečky Marie Málkové, která se výborně zhostila role hlavní hrdinky.

Nemohli jsme také nechat bez povšimnutí, že forma a obsah tohoto románu nenechala klidným ani samotného autora, který pro řecké publikum zpracoval vlastní adaptaci a ve spolupráci se srbským režisérem ji představil svému publiku v Národním divadle v Athénách při předpremiéře v dubnu roku 2010 a po té se tato dramatinace hrála další měsíc téměř denně v dubnu až květu roku 2011. To je nesporný důkaz, že si tento román ale i celé Matesisovo dílo určitě zaslouhuje další pozornost např. v oblasti způsobu překladů cizojazyčných děl a jejich dalšího zpracování a transformaci jejich obsahů a forem těmito zásahy. Bylo by zajisté úspěchem, kdyby tato práce mohla sloužit jako základ pro důkladnější typ práce, jakým je například diplomová práce v oboru novořecká literatura dvacátého století.

RESUMÉ (Περίληψη)

Σε αυτό το κείμενο παρουσιάζεται ένας από τους πιο σημαντικούς συγγραφείς της νεοελληνικής λογοτεχνίας των τελευταίων δεκαετιών – ο Παύλος Μάτεσις και όλο το έργο του. Δεν μπορεί κανείς να διαβάσει εύκολα τα δραματικά και πεζογραφικά έργα χωρίς να ξέρει με ποια λογοτεχνικά ρεύματα είχε ο συγγραφέας πνεύσει τα έργα του. Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τα θέματα και τις μορφές του συγγραφέα στο συνολικό έργο του να καταλαβαίνουμε καλύτερα και το πιο σημαντικό έργο του «Η μητέρα του σκύλου». Αυτό το μυθιστόρημα είναι σημαντικό επειδή ο πρώτος δραματογράφος και συγγραφέας ο ποποιός επεξεργάστηκε αυτό το έργο ως θεατρικό έργο ήτανε ο Τσέχος συγγραφέας ο Πάβελ Κόχοουτ. Αυτό το θεατρικό έργο παιζόταν στο θέατρο της Πράγας «Na Prádle» για δύο χρόνια από το δύο χιλιάδες οχτώ μέχρι το δύο χιλιάδες δέκα.

Το μυθιστόρημα του Μάτεσι είναι γνωστό σε πολλές χώρες του κόσμου και είναι μεταφρασμένο σε δέκα τέσσερις γλώσσες και στα τσεχικά το είχε μεταφράσει η Σόνια Δορνιάκοβα-Στάμου το δύο χιλιάδες έξι. Έτσι έπεσε στα χέρια του Πάβελ Κόχοουτ και έτσι και αποφάσισε να το κάνει θεατρική διασκευή. Το δύο χιλιάδες οχτώ και ο ίδιος ο Παύλος Μάτεσις αποφάσισε να δραματοποιήσει τη «Μητέρα του σκύλου» για το ελληνικό κοινό μάλιστα με διαφορετικό τρόπο από τον Πάβελ Κόχοουτ. Το Εθνικό Θέατρο παρείχε την σκηνοθεσία στα χέρια του Σέρβου σκηνοθέτη Νικίτα Μιλιβόγεβιτς και από το δύο χιλιάδες δέκα παίζεται στη Νέα σκηνή του Εθνικού θεάτρου στην Αθήνα.

Το μυθιστόρημα «Η μητέρα του σκύλου» είναι η ιστορία η οποία διηγείται για ζωή της Ρουμπίνη Μέσκαρη η οποία αποκαλεί τον εαυτό της «Ραραού» και είναι επίσης αφηγήτρια της ιστορίας. Είναι μια ηλικιωμένη κυρία η οποία διηγείται για την παιδική της ηλικία στη διάρκεια της κατοχής μέσα στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και μετά για την μετακόμιση στη Αθήνα. Αυτή τη ιστορία είναι γεμάτη από τον πόνο, πάθος και την ειρωνία της μοίρας αλλά και από την αγάπη που έχει για την μητέρα της.

«Η Μητέρα του σκύλου αναδεικνύει εξ αρχής έναν συγγραφέα με μεγάλο ταλέντο. Ο Παύλος Μάτεσις που είναι ήδη καθιερωμένος ως θεατρικός συγγραφέας και μεταφραστής μας παραδίδει ένα έργο ολοκληρωμένο, ζωντανή απόδειξη της άνθισης της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας.» *Fred A. Reed, Μεταφραστής, Συγγραφέας, Δημοσιογράφος, Εφημερίδα LE DEVOIR, 20-03-1993*¹⁵¹.

¹⁵¹ ΜΑΤΕΣΙΣ, ΠΑΥΛΟΣ. *Η μητέρα του σκύλου: Μυθιστόρημα*. 42 εκδ. = Τεσσαρακοστή δεύτερη έκδοση. Αθήνα: Ekd. Kastaniōtē, 1998, zadní strana obalu. ISBN 978-960-03-0482-4.

BIBLIOGRAFIE

Vzhledem k malému množství tištěné sekundární literatury a její obtížnější dostupnosti bylo zapotřebí užít mnoho elektronických zdrojů. K těmto zdrojům je přímý přístup přes stránky Portálu elektronických zdrojů UK, <http://pez.cuni.cz/>, jako jsou ProQuest Central, Academic Search Complete [EBSCOhost], JSTOR a další. Články z těchto zdrojů jsou uvedeny v části Recenze a zprávy. Bibliografie je řazena dle jazykové verze a dále abecedně dle příjmení autora.

PRIMÁRNÍ PRAMENY

KOHOUT, Pavel. *Psí matka*: Adaptace románu. DILIA. Vídeň, 28. 4. 2006, 34 s.

MATESIS, Pavlos. *Psí matka*. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2006, 186 s. ISBN 80-729-4152-6.

MATESIS, Pavlos. *Starý dnů: román*. Přeložila Soňa Dorňáková-Stamu. 1. vydání. Brno: Host, 2010, 189 s. ISBN 978-807-2943-494.

MERENUS, Aleš. *Dramatizace a Pavel Kohout: Stať o divadelních dramatizacích, konkrétněji o pozici dramatizací v kontextu dramatické tvorby Pavla Kohouta*. Rozrazil. 2008, č. 4, s. 52 - 55.

ΜΑΤΕΣΙΣ, Παύλος. *Η μητέρα τοῦ σκύλου*. 42η έκδοση. Αθήνα: Καστανιώτης, 1998. ISBN 978-960-0304-824.

SEKUNDÁRNÍ PRAMENY

BIELSKÁ, Sabina. *Prvky absurdního dramatu v díle Pavla Kohouta*. Brno, 2011. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet divadelních studií při Semináři estetiky, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

DORŇÁKOVÁ-STAMU, Soňa a Delia FUCHSOVÁ MUSTELIEROVÁ. *E-mailová korespondence*. 2013. [cit. 2014-07-31]

KOHOUT, Pavel a Delia FUCHSOVÁ MUSTELIEROVÁ. *Osobní rozhovor*. 2013. [cit. 2014-07-31]

ΠΟΥΧΝΕΡ, Βάλτερ. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι: Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003. ISBN 96-040-6594-7.

ΤΣΙΑΛΙΓΙΑΝΝΗ, ΣΟΦΙΑ, ΑΛΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΟΧΩΡΗ a ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΚΑΒΙΑΣ. *ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ: ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΤΕΣΙΣ*. In: ΕΡΤ ΑΕ: Αρχαία [online]. 2002, 19. 5. 2010. Dostupné z: <http://www.hpert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=75686>

PŘÍRUČKY

BORECKÝ, Bořivoj a Růžena DOSTÁLOVÁ. *Slovník řeckých spisovatelů*. 2., přeprac. a dopl. vyd., V nakl. Leda vyd. 1. Praha: Leda, 2006, 663 s. ISBN 80-733-5066-1.

ČERMÁK, J, B ILEK a A SKOUMAL. *Překlad literárního díla. Sborník současných zahraničních studií*. Praha: Odeon, 1970, 555 s.

HAMAN, Aleš. *Úvod do studia literatury a interpretace díla*. 1. vydání. Jinočany: H, 1999, 179 s. ISBN 80-860-2257-9.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vydání. Jinočany: H, 2002, 355 s. ISBN 80-731-9020-6.

LEVÝ, Jiří. *České teorie překlada: vývoj překladatelských teorií a metod v české literatuře*. Editor Jiří Honzík. 2. vydání (rozdělené do dvou svazků). Praha: Ivo Železný, 1996, 323 s. ISBN 80-237-2952-7.

LEVÝ, Jiří. *Umění překlada*. 4., upr. vydání. Praha: Apostrof, 2012, 367 s. ISBN 978-808-7561-157.

KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. 1. vydání. Jinočany: H, 1994, 260 s. ISBN 80-857-8714-8.

ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ, ANNA. *Λεξικό λόγιων εκφράσεων της σύγχρονης ελληνικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2001, 316 s. ISBN ISBN 978-960-3781-318.

ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, Γεώργιος. *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. 2η έκδοση. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας, 2002, 2064 s. ISBN 9608619017.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Portál elektronických zdrojů Univerzity Karlovy: PEZ. UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. *Http://www.cuni.cz/* [online]. 2014 [cit. 2014-07-31]. Dostupné z: <http://pez.cuni.cz/>

..BiblioNet : Μάτεσις, Παύλος, 1933-2013: <http://www.biblionet.gr/>. ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ (ΕΚΕΒΙ). ..*BiblioNet* [online]. ©2000-2012 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: http://www.biblionet.gr/author/12455/%CE%A0%CE%B1%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%82_%CE%9C%CE%AC%CF%84%CE%B5%CF%83%CE%B9%CF%82

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ. *Εθνικό Θέατρο: Αρχείο του Εθνικού Θεάτρου* [online]. Αθήνα, 2008, 2011 [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://www.n-t.gr/>

Κ.Θ.Β.Ε. *Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος: ΑΡΧΕΙΟ* [online]. Θεσσαλονίκη, 2010, 2014 [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://www.ntng.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=1>

Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου: (ΕΚΕΒΙ). ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ. *Εθνικό Κέντρο Βιβλίου* [online]. 2008 [cit. 2014-07-31]. Dostupné z: <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=138>

STAVRAKOS. *Σχολή Κινηματογράφου και Τηλεόρασης Λυκούργου Σταυράκου: Ιστορικό* [online]. Αθήνα, 2013 [cit. 2014-07-25]. Dostupné z: <http://www.stavrakos.edu.gr/isxoli/istoriko>

RECENZE a ZPRÁVY

DRAHOŇOVSKÁ, LUCIE. *První román napsal v sedmdesáti. A udělal s ním díru do světa*. IDNES.cz: Zpravodajský portál iDNES.cz [online]. 2009 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/prvni-roman-napsal-v-sedmdesati-a-udelal-s-nim-diru-do-sveta-por-/literatura.aspx?c=A090718_194157_literatura_tt

DRÁPELOVÁ, Věra. *Pavel Kohout převedl slavný román do divadla*. Mladá fronta Dnes. 2008. 15. 4. 2008. č. 90. B4.

HULEC, Vladimír. *A ze mě taky bude hlína*. Divadelní noviny. 27. 5. 2008. 17. č. 11. s. 6.

IHYANE, Marcela. *Marie Málková, Pavel Kohout a jeden Řek: Divadlo Na Prádle uvádí inscenaci podle stejnojmenného románu prozaika a dramatika Pavlose Matesise Psí matka*. Pražský deník. 31. 5. - 1. 6. 2008. č. 127. s. 25.

KERBR, Jan. *Aplaus: Divadelní noviny*. Reflex. 5. 6. 2008. 19. č. 23. s. 66.

KONEČNÝ, Milan. Spisovatel Pavlos Matesis v Praze. In: [Http://www.dialogos-kpr.cz/](http://www.dialogos-kpr.cz/): *Klub přátel Řecka* [online]. 2008 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: http://www.dialogos-kpr.cz/txt_80/txt_0113cz.htm

MACHALICKÁ, Jana. *Psí matka jako autentická hrdinka*. Lidové noviny: Kulturní premiéry. 24. 4. 2008. č. 97. s. 4.

MALÁ, Kateřina. NaKop Tyjátr veze na ledečský hrad komorní monodrama. *Havlíčkobrodský deník* [online]. Havlíčkův Brod: © VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., 2013 [cit. 2015-07-18]. Dostupné z: http://havlickobrodsky.denik.cz/kultura_region/nakop-tyjatr-veze-na-ledecsky-hrad-komorni-monodrama-20130927.html

KOVÁŘÍKOVÁ, Gabriela. *Kohout nastudoval monodrama s Marií Málkovou*. Pražský deník. 2008. 15. 4. 2008. č. 89. s. 26.

KREMLIČKA, Vít. *Psí matka: Minirecenze*. In: A2 [online]. Praha: Kulturní týdeník A2 s.r.o., 2005–2012 [cit. 2013-10-31]. ISSN 1803-6635. Dostupné z: <http://www.advojka.cz/archiv/2007/2/minirecenze>

PANTAZOPOULOU, Lucie. Pavlos Matesis: V próze jsem černý pasažér. *Pavlos Matesis: V próze jsem černý pasažér - iDNES.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-10-29]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/pavlos-matesis-v-proze-jsem-cerny-pasazer-fig-/divadlo.aspx?c=A080418_195644_divadlo_jaz

Psí matka: Divadlo Na Prádle. [Http://www.napradle.cz/](http://www.napradle.cz/) [online]. 2008 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: <http://www.napradle.cz/divadlo.php?choose=repertoar2#rep55>

Psí matka: "Já namouduši nelžu, páni doktoři!". *DS NaKop Tyjátr: HRAJEME* [online]. Jihlava, 2013 [cit. 2015-07-18]. Dostupné z: <http://www.nakoptjatr.cz/present.html>

SOPROVÁ, Jana. P. Matesis - P. Kohout: Psí matka. In: *Český rozhlas: Mozaika* [online]. 22. 4. 2008 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/mozaika/recenze/_zprava/447186

STANISLAVČÍK, Tomáš. *Rok matek Marie Málkové*. MF Plus. 28. 11. 2008, roč. 5., č. 48., s. 65.

STEHLÍKOVÁ, Eva. *Matesis - Kohout - Málková*. Host. Říjen 2008, roč. 24., č. 8., s. 10 - 11.

Allen T, Smith M, Allardice L. The Daughter (Book). *New Statesman* [serial on the Internet]. 132. June 16, 2003, vol. 132., no. 4642., s. 55. [cit. 2013-27-10]. z: Academic Search Complete. [EBSCOhost]

ANASTASIADIS, Athanasios. Trauma - memory - narration: Greek Civil War novels of the 1980s and 1990s. *Byzantine & Modern Greek Studies*. 2011, vol. 35, no. 1, s. 92-108.

BACOPOULOU-HALLS, Alikí., RUBIN, Don. *The World Encyclopedia of Contemporary Theatre*, 1994, no. 1, Europe.

BACOPOULOU-HALLS, A. *Modern Greek Theatre: Coming of Age: Part One*. London: A. Strahan, July 01, 1990. Periodicals Archive Online.

BARR, N., HICKLING, A. and MONTGOMERY, I. Review: Paperbacks: Fiction. *The Guardian* London (UK). July 10, 2010. ProQuest Central. ISBN 02613077.

CONSTANTINIDIS, S. E. Modern Greek Theater, its History and Theory. *Journal of Modern Greek Studies*. October 2007, vol. 25., no. 2., s. 147-161. ProQuest Central. ISSN 07381727.

CONSTANTINIDIS, S. E. The Appeal of Modern Greek Drama and its Future in the English-Speaking World. *Journal of Modern Greek Studies*. Oct 01, 1997, vol. 15., no. 2., s. 175. Periodicals Archive Online. ISSN 0738-1727.

CONSTANTINIDIS, S. E. Greek Theater: An Annotated Bibliography of Plays Translated and Essays Written from 1824 to 1994. *Journal of Modern Greek Studies*. May 01, 1996, vol. 14., no. 1., s. 123. Periodicals Archive Online. ISSN 0738-1727.

CONSTANTINIDES, S. E. Existential Protest in Greek Drama during the Junta. *Journal of Modern Greek Studies*. October 01, 1985, vol. 3., no. 2., s. 137. Periodicals Archive Online. ISSN 0738-1727.

Germanou M. World literature in review: Greek. *World Literature Today* [serial on the Internet]. September 1990, vol. 64., no. 4., s. 680-681. [cit. 2013-27-10]. Dostupné z: Academic Search Complete. [EBSCOhost]

GEYBELS, Hans a Walter van HERCK. *Humour and religion: challenges and ambiguities*. New York: Continuum, 2011, no. 12, 272 s. ISBN 14-411-9483-5.

JAGGI, M. Whore Duties. *TLS, the Times Literary Supplement*. Nov 14, 2003, no. 5250., 25 s. ProQuest Central. ISSN 0307661X.

KARAMPETSOS, E. D. Tyranny and Myth in the Plays of Four Contemporary Greek Dramatists. *World Literature Today*. 1979, vol. 53., no. 2., s. 210-214.

MANTELI, Vicky. Transferring *Aristophanes' Religious Registers into Modern Greek and English: The Case of (Re)Constructing The Religious Humor of Aristophanes Comedy Acharnians in Greek and English Target-Texts*. GEYBELS, Hans a Walter van HERCK. *Humour and religion: challenges and ambiguities*. New York: Continuum, 2011, kapitola 6., s. 85 - 107. ISBN 14-411-9483-5.

MATESIS, Pavlos. *Contemporary Greek Theatre: Guardian angel for rent*. London: Arcadia Books, 1999 (2002). ISBN 19-008-5053-2

MATESIS, Pavlos., REED, Fred A. From "Mother of the Dog". *Harvard Review*. 1998, vol. 15. s. 58-69.

POPESCU, L. War through the Eyes of a Child. *The Independent*. London (UK). August 30, 2010. *ProQuest Central*. ISBN 09519467.

SAKELLARIDOU, E. Levels of Victimization in the Plays of Loula Anagnostaki. *Journal of Modern Greek Studies*, May 01, 1996, vol. 14., no. 1., s. 103. Periodicals Archive Online. ISSN 0738-1727.

VAN STEEN, Gonda Aline Hector. *Framing, Clowning, and Cloning Aristophanes. Venom in verse: Aristophanes in modern Greece*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2000, Kapitola 5. Princeton modern Greek studies. ISBN 9781400823758.

STEEN, G. V. Joining our Grand Circus. *Journal of Modern Greek Studies*. October 2007, vol. 25., no. 2., s. 301-332. ProQuest Central. ISSN 07381727.

TONKIN, B. BOOKS: A WEEK IN BOOKS. *The Independent*. London (UK). July 19, 2003, s. 22. *ProQuest Central*. ISBN 09519467.

Greek (Book Review). *World Literature Today*, Fall 1990, vol. 64., no. 4., 680 s. Periodicals Archive Online. ISSN 0196-3570.

Pavlos Matesis, Novelist, Playwright and ...]. *The Times*. London (UK). March 15, 2013, s. 44. ProQuest Central. ISBN 01400460.

. World Shakespeare Bibliography 1998 (1999). *Folger Shakespeare Library in association with George Washington University* [online]. 1998, vol. 50, no. 5, s. 643 - 831 [cit. 2014-07-31]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2902383>

«Έφυγε» ο Παύλος Μάτεσις. In: *AEPI: Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας* [online]. 2007 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: http://www.aepi.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=773&Itemid=137

Η μητέρα του σκύλου του Παύλου Μάτεσι ΚΤΙΠΙΟ ΤΣΙΑΛΛΕΡ - ΣΚΗΝΗ «ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΡΚΟΥΛΟΣ»: Επιστροφή. In: [Http://www.n-t.gr/el/home/](http://www.n-t.gr/el/home/): *ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ* [online]. Αθήνα, 2010 [cit. 2013-10-29]. Dostupné z: http://www.n-t.gr/el/events/i_mitera_tou_skylou/

Η μητέρα του σκύλου: του Παύλου Μάτεσι στη Νέα Σκηνή Νίκος Κούρκουλος. *Youtube* [online]. Αθήνα, 2011 [cit. 2015-07-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5vd7z6thXfk>

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΛΕΞΙΑ. Πέντε βιβλία του Παύλου Μάτεσι που αξίζει να διαβάσεις. In: *Www.cosmo.gr* [online]. 2013 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: <http://cosmo.gr/Entertainment/Vivlia/Syngrafeis/pente-vivlia-toy-pauloy-matesi-poy-aksizei-na-diavaseis.2097863.html>

MAMAKOYKA – KOYKOYBINOY, MAMAKOYKA – KOYKOYBINOY. Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει...: Τα (εκ)φραστικά <<λάθη>> του Πάντα καλά του Παύλου Μάτεσι ως απόηχος των γλωσσικών επιλογών του Ρεμόν Κενώ. In: *ΣΥΓΚΡΙΣΗ / COMPARSION*. Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας, Δεκέμβριος 2007, Τεύχος αρ. 18., s. 84 - 104. Dostupné z: <http://gcla.phil.uoa.gr/newfiles/syngrisi18/18.mamakouka.pdf>

ΜΠΑΣΚΟΖΟΣ, Γιάννης Ν. Το ελληνικό θέατρο και η λογοτεχνία θρηνούν το χαμό του Παύλου Μάτεσι. *Ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας ΤΟ ΒΗΜΑ* [online]. 2013, 20. 1. 2013, 13:40 Dostupné z: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=493999>

ΚΑΤΣΙΚΗ-ΓΚΙΒΑΛΟΥ, Άντα. Η μητέρα του σκύλου του Παύλου Μάτεσι ΚΤΙΡΙΟ ΤΣΙΛΛΕΡ - ΣΚΗΝΗ «ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΡΚΟΥΛΟΣ»: Ματιές στην πεζογραφία του Μάτεσι. In: *Http://www.n-t.gr/el/home/: ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ* [online]. Αθήνα, 2010 [cit. 2013-10-29]. Dostupné z: http://www.n-t.gr/el/events/i_mitera_tou_skylou/?a=900 Πρόσωπα: Μάτεσις, Παύλος.